

Kooperatif Postası

KARINCA

Ağustos 2018 Yıl: 85 Sayı: 980 ISSN: 1300-1450

Kooperatif Postası

KARINCA

Ağustos 2018 Yıl: 85 Sayı: 980 ISSN: 1300-1450

Kurban bayramınız kutlu olsun

Biz Türkler, bütün tarihimiz boyunca
hürriyet ve istiklale timsal olmuş bir
milletiz.

30 Ağustos zafer bayramınız kutlu olsun

KARINCA
YIL: 85 SAYI: 980
Ağustos 2018
ISSN: 1300-1450
Türk Kooperatifçilik Kurumu Basın, Yayıncılık ve Eğitim-Hizmetler İşletmesi Adına
Sahibi
Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Yaz İşleri Müdürü ve Baş Editör
Doç. Dr. Hasan YAVUZ
Editörler Kurulu
Prof. Dr. Nurettin PARLI
Prof. Dr. Serdar SAĞLAM
Prof. Dr. Muhammed ÇETİN
Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Doç. Dr. Hasan YAVUZ
Doç. Dr. Hacı ÖZDOĞRU
Doç. Dr. Mehmet İSAĞ
İlave ve Yabancı Adresi (Yabancı Yeri)
Head Office and Correspondence Address
Ekonomi Bakanlığı Basın ve İletişim Başkanlığı
Etiler Mahallesi, Beştepe Köyü, Kat: 35/10
06532 Beştepe/ANKARA
Tel: (0312) 475 8030 - 472 99 11
Bekir Akar: (0312) 475 8030
www.karınca.org.tr
karınca@karınca.org.tr
Hizmetlerimiz
T.C. Ziraat Bankası Çarşılar Şubesi Sahibi
Hesap No: 797078-0023
IBAN: TR90 087 0019 0007 9702 1600 03
Aloane Sahibi
Yabancı Adres: 10 TL (KDV Dahil)
Fiyat: 10 TL (KDV Dahil)
The Subscription Price for the review is (USA Dollars)
24 a year, annual included Correspondence address to
no review should be sent to
*Türk Kooperatifçilik Kurumu Basın, Yayıncılık ve Eğitim-Hizmetler İşletmesi Adına
Ekonomi Bakanlığı Basın ve İletişim Başkanlığı
Etiler Mahallesi, Beştepe Köyü, Kat: 35/10
06532 Beştepe/ANKARA TÜRKİYE
Basın, Yayıncılık ve Eğitim-Hizmetler İşletmesi
Hizmetlerimiz için bilgi için
KARINCA is the monthly journal of Turkish Cooperative
Association (KATK) 10 TL
Yabancı Adres: 10 TL (KDV Dahil)
Ücretli olarak her ay yayımlanmaktadır.
Gönderilen yazıların yayımlanma hakkı saklıdır.
Yabancı Adres: 10 TL (KDV Dahil)
Yayın Tarihi
Yayın Şekli
Basın Tarihi
3 Eylül 2018
Basın Yeri & Sayısı
Atıryerine Matbaacılık Basın Yayıncılık ve Eğitim-Hizmetler İşletmesi
Kocim Kanserler Cad. 38105 743 132 204 44 02
katkiv@katkiv.org.tr

Bu Sayıda....

BAGYAZI	1
ÖZDEM SATIÇI TOPRAK SON DÜZENLEMELER İŞİĞİNDE KOOPERATİFLER TARAFINDAN TUTULMASI GEREKEN DEFTERLER İLE BU DEFTERLERİN TASDİK İŞLEMLERİ	3
SONER ALTAŞ KOOPERATİF ÖRNEKLERİNİN ÇIKMA HAKKI, USULÜ, ŞEKLİ VE SEBEPLERİ	6
MUSTAFA YAVUZ YARIGITAY HUKUK GENEL KURULUNUN SON KARARI BAĞLAMINDA KOOPERATİFLERİN TACİR NİTELİĞİ	15
VEDAT SADIĞÖLÜ POLONYA KOOPERATİFÇİLİK HAREKETİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME	22
YETER DEMİR USLU DÜNYADA SAĞLIK KOOPERATİFÇİLİĞİ	27
MERT CAN ERDOĞAN NAİMA'NIN GÖZÜNDEN GENÇ OSMAN'IN KATLI	34
GÖKHAN GÖKEMEN KALEM VE KILIÇ SAHİBİ SULTAN: YAVUZ SULTAN SELİM	39
MERVE SEVİN ÖZDEMİR MERKEZİ YÖNETİM	42
NAİL TAN ÜZEMİZ	45
PROF.DR. İSMAIL CEVAT GERAY' YİTİRDİK	45
NAİL TAN KURUMUMUZ ÜYESİ MUSTAFA CEYLAN'IN ARINDAN	47

Gönderilen yazıların yayımlanma hakkı saklıdır.
Yabancı Adres: 10 TL (KDV Dahil)

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU YÖNETİM KURULU

Başkan	: Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Başkan Yrd.	: Prof. Dr. Nurettin PARLI
Muhasep Üye	: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Üye	: Prof. Dr. Nevzat AYPEK
Üye	: Prof. Dr. Enver AYDOĞAN
Üye	: Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Üye	: Doç. Dr. Mehmet BAŞ
Üye	: Doç. Dr. Hacı ÖZDOĞRU
Üye	: Doç. Dr. Cemal İNCE
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman OKUR
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Kadir ÖZER

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU DENETİM KURULU

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Doç. Dr. Emine ÖNER KAYA
Doç. Dr. Erol DEMİR

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU HAYSİYET DİVANI

Hüsnü POYRAZ
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN
Özdemir ÜNSAL

Yazarlarımızın Duyuru

1. Dergiyi gönderilen yazıların elektronik ortamda teslim edilmesi
2. Yazılarda yer alacak resimlerin yazarlar tarafından metne yerleştirilerek teslim edilmesi
3. Yazıların 11 Punto ve Times New Roman karakteriyle yazılması
4. Tercüme yazılarda kaynak belirtilmesi
5. Araştırma ve bilimsel yazılar dışındaki yazıların en çok 5 (A4) sayfa olarak yazılması
6. Dergimize gönderilen yazıların başka bir dergiyi gönderilmemesi ve yayımlanmamış olması gerekmektedir.

Yönetim Kurulu Herhangi Bir Maaş, Ücret ve Huzur Hakkı Almamaktadır.

KARINCA 1

Başyazı

Değerli Kooperatif Dostları;

Türk milletinin tarihinde 1071 Malazgirt zaferi ile başlayıp 1922 yılında Büyük Taarruz ve Dumlupınar zaferleri ile sonuçlanan birçok önemli zaferi içinde barındıran ve bu nedenle de “**Zafer ayı**” olarak da betimlenen bir Ağustos ayını geride bıraktığımız bu günlerde millet olarak iç ve dış çevremizde yaşanan bir çok gelişme, milletimizin birlik ve dayanışma duygusunun daha çok kaynaşması gerekliliği konusundaki ihtiyacı bir kez daha bizlere hatırlatmaktadır.

Millet bilincinin inşasında ihtiyaç duyulan ortak tarihin yaşanmışlıkları içindeki mirasın, Türk milleti açısından en zengin olduğu Ağustos ayı içinde milletimiz açısından önem arzeden olayların en başında, Anadolu'nun ebedi Türk yurdu olmasını sağlayan Malazgirt meydan muharebesi ve bu muharebe sonucunda kazanılan Malazgirt zaferinin önemi büyüktür.

1071'de kazandığımız Malazgirt Zaferi'nden bugüne kadar geçen süreçte, Anadolu'da kurduğumuz devletler ve verdiğimiz mücadeleyle, bu coğrafyayı vatanımız haline getirdik.

Bu coğrafyayı vatan haline dönüştürürken verilen mücadele her daim zorlu bir mücadele olmuştur.

Zira bir coğrafya parçasını “**vatan tutmak**” ve orada bir yurt inşa etmek bedel gerektiren bir süreçtir. Bu millet Anadolu'yu “**yurt tutmak**” için gereken bedeli fazlası ile ödemiştir.

Bu bedellerin sonuncusu da milli mücadele ve bu mücadelenin sonucunda kazanılan Büyük Taarruzdur.

1. Dünya savaşı sonrasında batılı devletler tarafından paylaşılan Anadolu'nun ebedi Türk Yurdu olduğunun tüm dünyaya haykırılması olarak özetlenebilecek olan Kurtuluş Savaşı'nın sonunda, 26 Temmuz 1922'de başlayan ve 30 Ağustos'ta büyük bir zaferle sonuçlanan Büyük Taarruz da, en zor şartlarda milletimizin yeniden dirilişinin, yeniden ayağa kalkışının, yeniden geleceğine sahip çıkışının sembolü olmuştur.

Türk milletinin Anadolu'yu Türk Yurdu olarak kurma ve daha sonra da, bağımsızlık ve istikbaline göz koyan düşmanlarına karşı koruma mücadelesinin somut tezahürleri olan bu zaferlerde ortaya konan azim ve kararlılık, Türk milletinin istiklali ve istikbali için mücadele ederken hiçbir fedakârlıktan kaçınmayacağını, her türlü zorluğun üstesinden gelebilecek güce ve cesarete sahip olduğunun da ispatıdır.

Bu toprakları vatan kılmak için ecdadımızın ödediği bedeller ile milletimizin tüm esir milletlere örnek olan mücadele azmi, sağlam temeller üzerine inşa ettiğimiz, her geçen gün gelişen ve büyüyen Cumhuriyetimizin en büyük güvencesidir.

Bu vesilesiyle, Anadolu'yu yurt tutmamıza vesile olan Malazgirt zaferinin muzaffer komutanı Sultan Alparslan ve bu toprakları Türk milletinin ebedi yurdu olmasına tahammül edemeyenlere haddinin bildirildiği son zafer olan büyük taarruzun başkomutanı Gazi Mustafa Kemal başta olmak üzere, tüm şehitlerimizi rahmetle anıyorum. Ruhunuz şad mekanınız cennet olsun.

Değerli kooperatif dostları;

Karınca dergisinin bu sayısında okuyucularımıza yine zengin bir içerikle hazırlanmış bir dergi sunmaya azami özeni gösterdik.

Bu çerçevede başta kooperatifçilik olmak üzere farklı başlıklar altında toplam on adet yazı ile bu sayımızı sizlerle buluşturuyoruz.

Gelecek sayılarımızın zenginliğine katkı sağlamak adına da siz değerli okuyucularımızın daha fazla desteğine ihtiyacımız olduğunu da bilmenizi istiyoruz.

Öncelikle ülkemizdeki kooperatifçilik alanında başarılı olmuş iyi örnekleri bizlerle paylaşmanız halinde hem diğer kooperatif girişimcilerine örnekler sunma işlevimizi yerine getirmiş oluruz, hem de toplumda kooperatif bilincinin oluşması ve derinleşmesi için bir katkı sağlamış oluruz inancındayız.

Bu inancımızın gerçekleşmesi de herşeyden önce siz değerli kooperatif dostlarının bu minval üzere yazılarınızı bizimle paylaşmanızla mümkün olacaktır.

Ayrıca Dünya'da kooperatifçilik alanında yaşanan yeni gelişmelerin de dergimiz aracılığı ile paylaşılmasına aracılık etmek yukarıda ifade ettiğimiz inancımıza katkı sağlayacak önemli bir destek olacaktır.

Yine siz değerli okuyucularımızın Türkiye'de kooperatif kültürünün ve girişiminin yaygınlaşmasına katkı sağlayacağını düşündüğünüz önerileriniz, bu kültürün gelişmesinin önündeki engellere ilişkin varsa tespitlerinizi de bizimle Karınca dergisi aracılığı ile paylaşmanız halinde hem dergimizin muhtevasına hem de kalitesine katkı sağlamanızı da bilmenizi isteriz.

SON DÜZENLEMELER IŞIĞINDA KOOPERATİFLER TARAFINDAN TUTULMASI GEREKEN DEFTERLER İLE BU DEFTERLERİN TASDİK İŞLEMLERİ

Özdem SATICI TOPRAK*

Her ne kadar kendilerine özgü bir yasaları olsa da 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda kooperatifler de ticaret şirketleri arasında şirketleri arasında sayılmış ve dolayısıyla tacir olmanın getirdiği yükümlülükleri yerine getirmekle mükellef kılınmışlardır.

Tacir olmaları nedeniyle kooperatifler iflasa tabi kurumlar oldukları gibi ticaret siciline tescil ile tüzel kişilik kazanmakta ve gerekli ticari defterleri tutmakla yükümlüdürler.

Tüzel kişi tacirlerin hangi ticari defterleri tutacağı, bu defterlerden hangilerinin kapanış tasdikine tabi olduğu ve kayıtların ne şekilde oluşturulacağı gibi hükümler 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun genel hükümler kısmında hükme bağlanmış olup, bu bölümde yer alan düzenlemeler kooperatifler için de geçerlidir.

II - Kooperatiflerce Tutulması Gereken Ticari Defterler

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda kooperatiflerce tutulması gereken defterlere ilişkin detaylı bir düzenleme yer almamakta, anılan Kanun'da sadece ortaklar defteri ile içeriği belli olmayan müfredat defterinden bahsedilmektedir. (KK Md.16/3, 66/2)

Ortaklar defterinin anonim şirketlerdeki pay defterini işaret ettiği açık olmakla birlikte müfredat defteri hakkında yasada bir tanımlama yer almamaktadır.

Anılan Kanun'da kooperatifler tarafından tutulacak defterlerin Ticaret Bakanlığı'nca belirlenebileceği, Vergi Usul Kanunu'nun bu hususlarla ilgili hükümlerinin saklı olduğu ifade edilmiştir. (KK Md.89)

Bu paralelde dönemin Ticaret Bakanlığı'nca Kooperatifler, Kooperatif Birlikleri, Kooperatif Merkez Birlikleri Ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği Muhasebe Yönetmeliği yürürlüğe konulmuş, ancak bu Yönetmelik 27/04/2018 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır.¹ Söz konusu yönetmelik mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan zorunlu ticari defterler ile kooperatiflerce tutulmasına ihtiyaç duyulan yardımcı defterlere ilişkin düzenlemeleri içermekteydi.

Halen yürürlükte olan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda defterlerle ilgili usul ve esasların Gümrük

*Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi Gümrük ve Ticaret Bakanlığı

1) Bkz. 27/04/2018 tarih ve 30404 sayılı Resmi Gazete

ve Ticaret Bakanlığı ile Maliye Bakanlığı'nca müştereken çıkarılacak bir tebliğle düzenleneceği ifade edildiğinden, anılan bakanlıklarca 2012 yılında Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ² çıkarılmıştır. (TTK Md.64/3)

Bahsi geçen tebliğle göre kooperatiflerin yevmiye defteri, defteri kebir, envanter defteri, yönetim kurulu karar defteri, genel kurul toplantı ve müzakere defteri ile pay defteri tutması gerekmektedir. (Tebliğ Md.5, TTK Md.64/3)

6102 sayılı Kanun'la birlikte uygulamada karar defterleri ile pay defterinin ticari defterler arasında sayılıp sayılmayacağına ilişkin tartışma sonlanmış ve bu defterlerin de ticari defter niteliğinde olduğu hükme bağlanmıştır. (TTK Md.64/4)

Diğer taraftan yukarıda belirttiğimiz ticari defterler fiziki ortamda tutulması zorunlu defterler olup, bilindiği üzere 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 64/3. Maddesinde verilen yetkiye dayanarak Maliye Bakanlığı ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından müştereken 2011 yılı sonlarında Elektronik Defter Genel Tebliği çıkarılmıştır.³

Dolayısıyla, fiziki ortamda tutulması zorunlu olan defterlerin elektronik ortamda da tutulması mümkündür.

Ancak hali hazırda Gelir İdaresi Başkanlığı'nca uygulanan e-defter sisteminde yevmiye defteri ile defteri kebirin tutulması imkan dahilinde olduğundan⁴ e-defter kullanan kooperatifler bu iki deftere ilişkin kayıtları elektronik ortamda oluşturulabilecektir.

III - Açılış Ve Kapanış Tasdikine Tabi Defterler İle Tasdik Makamı

Ticari defterler açılış tasdikine; bu defterlerden sadece bir kısmı ise açılış tasdiki yanında kapanış tasdikine de tabidir.

Buna göre; kooperatiflerce tutulması zorunlu olan yevmiye defteri, defteri kebir, envanter defteri, yönetim kurulu karar defteri, genel kurul toplantı ve müzakere defteri ile pay defterinin açılış onayının yapılması gerekmektedir. (TTK Md.64/3, Tebliğ Md.13/1)

Diğer yandan 2018 yılında 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda yapılan bir değişiklikle özellikle şirket ve kooperatif kuruluşu işlemlerindeki maliyet ve sürenin azaltılması amacıyla bunların kuruluşları esnasında ticari defterlerinin açılış tasdiklerinin ticaret sicili müdürlüklerince yapılmasına imkan getirilmiştir.⁵ (TTK Md.64/3)

Ancak, anlaşılacağı üzere ticaret sicili müdürlüklerince yapılacak tasdik işlemi için kooperatifin yeni kuruluy olması gerekmekte olup, faaliyeti devam eden kooperatifler için böyle bir tasdik imkanı bulunmamaktadır. Dolayısıyla yeni kurulan kooperatiflerin ticari defterlerinin açılış tasdikleri tescil olundukları ticaret sicili müdürlüklerince; faaliyeti devam eden kooperatiflerin ise noterlerce yerine getirilecektir. Yasada ticaret sicili müdürlüklerine kuruluşta açılış tasdiki yetkisi sağlanmış olmakla birlikte kapanış tasdikinde anılan kuruma böyle bir görev verilmemiştir. Buna göre kapanış tasdikine tabi olan yevmiye defteri ile yönetim kurulu karar defterlerinin tasdik zamanında notere ibraz edilerek kapanış tasdikine tabi tutulmaları gerekmektedir. (TTK Md.64/3, Tebliğ Md.17/1)

Ticari defterlerin elektronik ortamda tutulması hâlinde bu defterlerin açılışlarında ve yevmiye

2) Bkz. 19/12/2012 tarih ve 28502 sayılı Resmi Gazete

3) Bkz. 13/12/2011 tarih ve 28141 sayılı Resmi Gazete

4) <http://www.edefter.gov.tr/ss.html>

5) Bkz. 15/02/2018 tarih ve 7099 sayılı Kanun

defteri ile yönetim kurulu karar defterinin kapanışında noter veya ticaret sicili müdürlüğü onayı aranmayacaktır.

Zira bu defterlerde hesap döneminin ilk ayının beratının alınması açılış onayı yerine, hesap döneminin son ayının beratının alınması ise kapanış onayı yerine geçmektedir.⁶

Ayrıca belirtmek gerekir ki, kooperatiflerde kullanılan genel kurul toplantı ve müzakere defteri ile pay defteri yeterli yaprakları bulunmak kaydıyla izleyen hesap dönemlerinde de açılış onayı yaptırılmaksızın kullanılmaya devam edilebilecektir.(TTK Md.64/3 Tebliğ Md.13/4)

Yevmiye defteri ile yönetim kurulu karar defterinin yeterli yaprakları bulunmakta ise bu defterlerin kapanış tasdiki ile birlikte onay yenileme işlemi yapılacağından ayrıca açılış tasdiki yaptırılmasına gerek bulunmamaktadır.(Tebliğ Md.16, 17)

Ancak, kapanış tasdikine tabi olmayan defteri kebir ve envanter defterinin yeterli sayfaları olması ve diğer hesap döneminde de kullanılmasının istenmesi halinde kapanış tasdiki olmaksızın onay yenileme işlemine tabi tutulmaları gerekmektedir.(Tebliğ Md.18)

Onay yenileme işleminde defterlerin kalan sayfalarının tekrar mühürlenmesine ve sıra numarası verilmesine gerek bulunmamaktadır.

IV - Cezai Düzenleme

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile birlikte getirilen yeniliklerden birisi de ticari defterlere ilişkin yükümlülüklerin ihlali halinde tacirlere idari para cezası uygulanabilmesine yönelik düzenlemelerdir. Buna göre, anılan kanun gereğince ticari defterlerle ilgili usul ve esaslara aykırı davranılması halinde iki türlü cezai müeyyide söz konusudur.

Ticari defterlerin usulüne uygun tutulmaması, açılış/kapanış tasdiklerinin süresinde veya hiç yapılmamış olması gibi fiillerin varlığı halinde kooperatif tüzel kişiliği adına idari para cezası tahakkuk ettirilecektir.(TTK Md.562/1)

Ancak bu defterlerin mevcut olmaması yahut tasdik edilmiş olmakla birlikte hiçbir kayıt içermemesi veyahut gereği gibi saklanmaması hallerinde bu görevi yerine getirmekle mükellef olan kooperatif yönetim kurulu üyeleri adli para cezasına muhatap olacaklardır.(TTK Md.562/6)

Kooperatifin ticari defterlerin usulüne uygun tutulmaması nedeniyle idari para cezası ödemesi halinde söz konusu zarara sebebiyet veren kooperatif yöneticileri aleyhine hukuki (mali) sorumluluk davası açılmasını talep etmesi mümkündür.

V - Sonuç

Kooperatifler tacir olmalarının doğal sonucu olarak ticari defterleri usulüne uygun tutmak ve defterlerinin kooperatifin hesap ve işlemlerini doğru yansıtmalarını sağlayacak biçimde oluşturmakla mükelleftirler. Kooperatifleri idare ve temsil yetkisi yönetim kurulunda bulunduğundan ticari defterlerle ilgili yükümlülüklerin de yönetim kurulunca yerine getirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla kooperatif yöneticilerinin ticari defterlerle ilgili sorumlulukları kooperatifin iç veya dış muhasebe çalışanlarına yüklemek suretiyle bu sorumluluktan kurtulmaları mümkün bulunmamaktadır.

Mevcut düzenlemelere göre kooperatifler yevmiye defteri, defteri kebir, envanter defteri, yönetim kurulu karar defteri, genel kurul toplantı ve müzakere defteri ile pay defteri tutmakla yükümlü olup, bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde gerek kooperatif tüzel kişiliği ve gerekse kooperatif yönetim kurulu üyelerinin cezai sorumlulukları söz konusu olacaktır.

6) <http://www.edefer.gov.tr/ss.htm>

KOOPERATİF ORTAKLIĞINDAN ÇIKMA HAKKI, USULÜ, ŞEKLİ VE SEBEPLERİ**

Soner ALTAŞ *

Özet

Kooperatiflerde açık kapı ilkesi benimsenmiştir. Bu ilke gereği, kişi kooperatif ortaklığına kendi rızası ile girebildiği gibi yine kendi hür iradesi ile çıkabilmelidir. Kooperatifler Kanunu her ortağın kooperatiften çıkma hakkı olduğunu açıkça belirterek bu ilkeye vurgu yapmıştır.

Ancak, çıkma hakkının kullanılabilmesi için yasadaki ve kooperatif anasözleşmesindeki usul ve esaslara, ayrıca sınırlandırmalara dikkate etmek gerekir.

Bu çalışmada, kooperatif ortaklığından çıkma hakkının sınırlandırılabilmesi ve sınırlandırılmayacağı haller, çıkma hakkının kullanım usulü, bildirim şekli ve zamanı, çıkma sebepleri ve çıkma talebinin kooperatif yönetimi tarafından kabul edilmemesi halinde yapılması gereken işlemler ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: ortaklıktan çıkma hakkı, tazminat, noter, kabulden kaçınma, çıkma sebepleri.

1. Giriş

Kooperatiflerde geçerli olan ilkelerden birisi açık kapı ilkesidir. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu¹ (KK²)'nin 10'uncu maddesinde **“her ortağın kooperatiften çıkma hakkı vardır”** denilmek suretiyle bu ilkeye vurgu yapılmıştır.

Açık kapı ilkesi, kişinin kendi rızası ile kooperatife katılması ve kooperatiften çıkmasıdır³. Böylece, kooperatife girişte olduğu gibi çıkışta da ortağın hür iradesi ve isteği esas alınmaktadır. Bununla birlikte, ortaklıktan çıkma hakkının sınırsız ve şartsız kullanılması mümkün değildir.

*Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Başmüfettişi

** Bu çalışmada belirtilen görüşler yazarına ait olup, çalıştığı Kurumunu bağlamaz.

1) 10/5/1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

2) Çalışmamızda, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu için KK kısaltması kullanılmıştır.

3) Çevik, Orhan Nuri, Kooperatifler Hukuku Uygulaması ve İlgili Mevzuat (4.bs.), Yetkin Yayınları, Ankara, 1994, s.59-60

Gerek KK'nun ortaklıktan çıkma hakkına ilişkin olarak getirdiği sınırlandırmalardan haberdar olunmaması gerek çıkma talebinin usulüne uygun olarak yapılmaması nedeniyle, çıkma taleplerinin kabul edilmemesi, ortaklar tarafından **“çıkma isteklerinin engellenmesi”** olarak anlaşılabilmekte, bu yönüyle de şikayet ve davalara konu edilebilmektedir. İşte bu çalışmada, kooperatif ortaklığından çıkma hakkının sınırlandırılabilirliği ve sınırlandırılmayacağı haller, çıkma hakkının kullanım usulü, bildirim şekli ve zamanı, çıkma sebepleri ve çıkma talebinin kooperatif yönetimi tarafından kabul edilmemesi halinde yapılması gereken işlemler üzerinde durulacaktır.

2. Ortaklıktan Çıkma Hakkının Sınırlandırılabilirliği Ve Sınırlandırılmayacağı Haller

Kooperatif ortaklığından çıkma hakkının sınırlandırılmayacağı ve sınırlandırılabilirliği haller, aşağıda ayrı başlıklar halinde ele alınmıştır.

2.1. Kooperatif Ortaklığından Çıkma Hakkının Sınırlandırılmayacağı Haller

Ortaklıktan çıkma, kooperatif ortaklarına Yasa ile tanınan, anasözleşme ve sair düzenlemeler ile kaldırılması mümkün olmayan haklardan bir tanesidir.

Zira, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 11'nci maddesinin üçüncü fıkrasında **“bir ortağın hiçbir surette çıkamayacağına dair bağlamalar hükümsüzdür”** denilmiştir.

Bu nedenle, **“ortaklığın zorunlu olduğu”** veya **“çıkma hakkının bulunmadığı”** yönünde yönetim kurulu ve/veya genel kurul kararı almak ya da anasözleşme hükümleri tesis etmek veyahut ortaklığa girişte kişilerden bu yönde yazılı bir taahhüt almak suretiyle ortaklıktan çıkma hakkının tamamen işlevsiz bırakılması ya da ortadan kaldırılması mümkün değildir.

2.2. Kooperatif Ortaklığından Çıkma Hakkının Sınırlandırılabilirliği Haller

Genel kural ortağın hür iradesi ile istediği zaman kooperatiften ayrılması olmakla birlikte, KK ortaklıktan çıkmanın belirli koşullar altında sınırlandırılmasına olanak sağlamıştır.

Bu sınırlama ile gözetilen amaç, ortağa tanınan hakkı kısıtlamak değil, bizzat kooperatif mevcudiyetinin tehlikeye düşmesinin önlenmesidir.

Çünkü, ortaklardan bir veya birkaçının kooperatiften çıkmak istemeleri durumunda, gerek bunlara yapılacak ödemeler gerek kalan ortakların yüklendikleri şahsi yükümlülükler nedeniyle, kooperatifin faaliyetlerinin ve mevcudiyetinin tehlikeye düşmesi mümkündür⁴.

Bu nedenle, KK, ortaklıktan çıkma hakkını sınırlandıran bazı hükümlerin anasözleşmeye konulmasına izin vermiştir.

Bu sınırlandırmalar, aşağıda sıralanmıştır:

---

4) Çevik, 1994, s.316

a) KK'nun 10'uncu maddesinde "**Çıkma keyfiyetinin kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürmesi halinde ayrılmak isteyen ortağın, muhik bir tazminat ödenmesine dahi hüküm anasözleşmeye konulabilir.**" hükmüne yer verilmiştir.

Dolayısıyla, ortağın çıkma hakkını kullanmak istemesi eğer kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecekse, kooperatif çıkmak isteyen ortak **muhik (haklı)** bir tazminat ödemesini talep edebilir.

Ancak, tazminat talebinde bulunulabilmesi için, anasözleşmede, çıkan ortağın tazminat ödeyeceğine dair açık bir hükmün bulunması şarttır.

Kooperatifin tehlikeye düşmesi hali, çıkan ortağa ait aidatların ortağa geri ödenmesi durumunda, kooperatifin işgal konusunu gerçekleştirmesinin güçleşmesi veya imkansızlaşması olarak düşünülmelidir.

Muhik tazminata hükmedilebilmesi için, "**tehlike**" şartının gerçekleşmesi olasılığının yüksek olması gerekli ve yeterlidir. Tazminatın miktarı ve haklılığı mahkeme tarafından belirlenir⁵.

b) KK'nun 11'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, kooperatiften çıkma hakkının kullanılması, anasözleşme ile **en çok 5 yıl** için sınırlandırılabilir.

Böylece, kooperatife ortak olan bir kişinin, 5 sene veya daha az bir süreyle ortaklıktan çıkma talebinde bulunamayacağına dair anasözleşmeye hüküm konulabilir.

Beş yıldan fazla süreyle çıkma hakkını sınırlandıran hükümler ise geçerli olmayacaktır. Böyle bir süre sınırlaması öngörmeyle birlikte, anasözleşmeye konulacak ilave hükümlerle, haklı ve önemli sebeplere binaen bu süreden önce çıkmaya izin verilmesi de mümkündür⁶.

c) KK'nun 12'nci maddesi uyarınca, ortaklıktan çıkma talebi, ancak **bir hesap senesi sonu için ve en az 6 ay önceden** haber verilerek yapılır.

Bununla birlikte, anasözleşmede daha kısa bir süre belirtip, hesap senesi içerisinde de çıkışa izin verilebilir.

ç) KK'nun 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında "**Kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecek nitelikteki iade ve ödemeler, anasözleşmede daha kısa bir süre tespit edilmiş olsa bile genel kurulca üç yılı aşmamak üzere geciktirilebilir.**

Bu durumda kooperatifin muhik bir tazminat isteme hakkı saklıdır.

Çıkan veya çıkarılan ortaklar ile mirasçılarının alacak ve hakları bunları isteyebilecekleri günden başlayarak beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar." hükmüne yer verilmiştir.

Dolayısıyla, çıkan ortağa **yapılacak ödemelerin** kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecek nitelikte olması halinde, **bu ödemeler üç yıla** kadar geciktirilebilir.

Bu konuda anasözleşmede daha kısa bir süre tespit edilmiş olmasının sonuca etkisi yoktur.

Ancak, ödemeleri üç yıla kadar uzatma kararının genel kurulca alınması gerekir.

5) Çevik, 1994, s.316

6) Çevik, 1994, s.316-317

3. Ortaklıktan Çıkma Talebinin Bildirim Mercii Ve Zamanı

Ortaklıktan çıkma talebinde bulunulacak organ, kooperatif yönetim kuruludur. Kooperatif ortaklığından çıkma talebi her zaman yapılabilir.

Ancak, KK'nun 12'nci maddesi, çıkışın hesap senesi sonu için ve en az 6 ay önceden haber verilerek yapılmasını öngörmektedir. Bununla birlikte, aynı maddede, anasözleşme ile daha kısa bir sürenin belirlenmesine ve hesap senesi içinde çıkışa izin verilmesine olanak sağlanmıştır.

Dolayısıyla, anasözleşmeye hüküm koymak suretiyle çıkma talebi için daha kısa bir sürenin belirlenmesi ve hesap dönem içinde dahi çıkışa izin verilmesi mümkündür.

Örneğin, Konut Yapı Kooperatifi Örnek Anasözleşmesi'nin 13'üncü maddesinde "*Her ortak, hesap senesi sonundan en az bir ay önce yönetim kuruluna yazı ile başvurmak suretiyle ortaklıktan çıkabilir.*" denilerek, ortakların **hesap senesi sonuna bir ay kala** çıkma talebinde bulunmaları mümkün kılınmıştır.

Tarımsal amaçlı kooperatifler hariç, kooperatiflerde hesap dönemi normal olarak bir takvim yılıdır⁷.

Dolayısıyla, anasözleşmesinde benzer hüküm bulunan kooperatiflerde, ortakların, çıkma taleplerini en geç Kasım ayı sonuna kadar yönetim kuruluna iletmeleri gerekir. Bununla birlikte, ortağın çıkma talebi, ancak o hesap döneminin sonunda hüküm ifade eder. Bir başka deyişle, ortaklıktan çıkma ancak 31 Aralık günü gerçekleşmiş olur.

Hesap senesi sonuna bir aydan daha az bir süre kala çıkma talebinde bulunulmasının -örneğin Aralık ayı içerisinde- önünde de bir engel yoktur. Fakat, anasözleşmede öngörülen süreye riayet edilmeden yapılacak bu gibi talepler, ancak takip eden hesap dönemi **-ertesi yıl-** için işleme konulabilecektir.

4. Ortaklıktan Çıkma Talebinin Bildirim Şekli Ve İncelenmesi

Gerek Kanun gerek Kooperatif Anasözleşmesi, ortaklıktan çıkma talebinin kooperatif yönetim kuruluna iletilmesini öngörmekle birlikte, çıkma talebinin yönetim kuruluna nasıl bildirileceği -yazılı veya sözlü olarak- yönünde bir hükme yer vermemiştir.

Ancak, olası uyuşmazlıklarda ispat vasıtası olması açısından bildirim yazılı olarak yapılması uygun olacaktır⁸.

Çıkma talebi kooperatif yönetim kurulu tarafından incelenir ve kabul edildiği takdirde karara bağlanarak ilgili ortağa yazı ile bildirilir.

Fakat, Yargıtay, ortaklıktan çıkma isteğinin yönetim kurulu tarafından kabul edilmesini çıkmanın kesinleşmesi için yeterli görmekte, buna dair yönetim kurulu kararının ortağa bildirilmemiş olmasının sonucu etkilemeyeceği görüşündedir⁹.

Diğer yandan, çıkma talebi Yönetim Kurulu tarafından kabul edilmeden, ortak çıkma talebini geri alırsa, kooperatifteki ortaklığı devam eder¹⁰.

7) Kurtulan, Ahmet, Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması (2.bs.), Lazer Ofset, Ankara, 1998, s.119

8) Çevik, 1994, s.318

9) Yargıtay 11.HD'nin 27.10.1987 tarihli ve E.3277, K.5700 sayılı kararı.

10) Yargıtay 11.HD'nin 23.10.1987 tarih ve E.6284, K.5592 sayılı kararı.

5. Çıkma Talebinin Kabulünden Kaçınılması Halinde İzlenecek Yol

Ortaklıktan çıkma talebi tek yanlı bir irade beyanı mahiyetindedir. Bu nedenle de kabule bağlı değildir. Bu bağlamda, çıkma talebi bildirim kendisine ulaşmasına karşılık, kooperatif yönetim kurulunun kabulden kaçınması mümkündür.

Bu durumda, -yani, ortağın, Kanun ve anasözleşmeye uygun olarak yaptığı talebe rağmen, yönetim kurulu ortağın çıkışını kabulden kaçınacak olursa- ortak, KK'nun 13'üncü maddesi gereği, çıkma talebini **noter** aracılığı ile kooperatife bildirir.

Noter tarafından kooperatife yapılan tebligat tarihinden itibaren de çıkma gerçekleşmiş olur. Bu bildirim, Kooperatifler Kanunu'nun 93'üncü maddesinin 1 fıkrasının (e) bendi gereği, damga vergisi, harç ve resimden muaf olup, sadece noterlik ücretine tabidir.

Ancak, ortağın noter tebligatı vasıtasıyla çıkma hakkı kullanabilmesi için, çıkma talebini önceden yönetim kuruluna iletmiş olması şarttır. Bir başka deyişle, bu hak, doğrudan değil, ancak çıkma talebinin yönetim kurulunca kabul edilmemesi üzerine kullanılabilir bir haktır.

Aksi takdirde, Kooperatif Yönetim Kurulu, ortağın çıkma talebinin geçerli sayılmaması için mahkemeye başvurabileceği gibi, tazminat talebinde dahi bulunabilir¹¹.

6. Kooperatif Ortaklığından Çıkma Sebepleri

Ortaklar, değişik sebeplerden ötürü kooperatiften çıkmak isteyebilirler.

Kooperatif anasözleşmesinde, ortaklara kooperatiften çıkma hakkını tanıyan haller gösterilebilir. Hatta, ortağa anasözleşme ile sebepsiz çıkma hakkı dahi tanımlanabilir.

Bununla birlikte, ortaklıktan çıkma sebeplerinin başlıcalarına aşağıda başlıklar halinde yer verilmiştir.

6.1. Kişisel Nedenlerle Kooperatif Ortaklığından Çıkma

Çıkma talebinde bulunan ortağın, bu talebi için herhangi bir sebep belirtmesi zorunlu değildir.

Ancak, iyi niyet kurallarına aykırı bir sebep ileri sürerek çıkma talebinde de bulunulamaz.

Kooperatiften çıkma hakkı tanıyan hallerin anasözleşmede gösterilmesi dahi mümkündür¹².

6.2. Şahsi Sorumluluğun Ağırlaştırılması ve Ek Ödeme Yükümü İhdası Dolayısıyla Kooperatif Ortaklığından Çıkma

KK'nun 52'nci maddesine göre, ortakların şahsi sorumluluklarının ağırlaştırılması veya ek ödeme yükümleri ihdası hakkında alınacak kararlar için bütün ortakların 3/4'ünün rızası gereklidir.

11) Çevik, 1994, s.319

12) Çevik, 1994, s.319

Ancak, bu kararlar, ilandan başlayarak üç ay içinde kooperatiften çıktıklarını bildirmeleri halinde bunlara katılmayan ortakları bağlamaz.

Dolayısıyla, ortakların şahsi sorumluluklarının ağırlaştırılması veya ek ödeme yükümleri ihdası hakkında alınan karara muhalif kalan ortaklar, kararın ilanından başlayarak üç ay içerisinde kooperatiften çıkma talebinde bulunabilirler.

Bu yolla çıkan ortaklar, alınan genel kurul kararıyla bağlı olmazlar. Çıkma hakkını bu nedenden ötürü kullanan ortak, ayrılma tazminatı ödemekle de yükümlü olmaz.

6.3. Birleşme Dolayısıyla Kooperatif Ortaklığından Çıkma

KK'nun 84'üncü maddesi uyarınca, bir kooperatif bütün aktif ve pasifleriyle diğer bir kooperatif tarafından devralınmak suretiyle dağılıbilir.

Aynı maddenin birinci fıkrasının 11'inci bendine göre, birleşme neticesinde dağılan kooperatifin ortakları için şahsi sorumluluk veya ek ödeme yükümlülüğü doğduğu veya ağırlaştığı takdirde birleşme kararı, ancak bütün ortakların 3/4 ünün çoğunluğu ile verilebilir.

Sorumluluğa ve ek ödeme yükümlülüğüne mütedair hükümler birleşme kararına katılmamış olan ve bundan başka kararın ilanı tarihinden başlamak üzere üç ay içinde kooperatiften çıkacağını bildiren ortaklara uygulanmaz.

Dolayısıyla, birleşme kararına katılmamış olan ortak, kararın ilanı tarihinden itibaren üç ay içinde çıkma talebinde bulunabilir.

Bu durumda, birleşme neticesinde dağılan kooperatifin ortakları için doğan şahsi sorumluluk veya ek ödeme yükümlülüğü hükümleri, çıkma talebinde bulunan ortaklara uygulanamaz.

6.4. Ortağın Ölümü Halinde Kooperatif Ortaklığından Çıkma

KK'nun 14'üncü maddesine göre, ortağın ölümü ile kooperatif ortaklığı sıfatı da sona erer. Ancak, anasözleşmede gösterilecek şartlarla, ölen ortağın mirasçılarının kooperatifte ortak olarak kalmaları sağlanabilir.

Anasözleşmede bu yönde bir hüküm yoksa ya da mirasçılar kooperatif ortağı olmak istemiyorsa, miras bırakanın payı hesap edilerek varislerine ödenir¹³.

6.5. Ortaklığın Devredilmesi Dolayısıyla Kooperatif Ortaklığından Çıkma

KK'nun 14'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında "**Ortaklık devredilebilir. Yönetim kurulu, ortaklığı devralan kişinin ortaklık niteliklerini taşıması halinde, bu kişiyi ortaklığa kabul eder.**" hükmüne yer verilerek, ortaklığın devrine imkan tanınmıştır. Bununla birlikte, anasözleşmeye hüküm koymak suretiyle devrin kısıtlanması mümkündür¹⁴.

13) Çevik, 1994, s.320-321; Yargıtay 11.HD'nin 18.09.1979 tarihli, E.3776, K.3915 sayılı; 16.02.1980 tarihli ve E.3316, K.3898 sayılı; 16.09.1980 tarihli ve E.3316, K.3893 sayılı; 25.12.1981 tarihli ve E.5561, K.5646 sayılı kararları.

14) Yargıtay 14.HD'nin 21.09.1982 tarihli ve E.4658, K.5149 sayılı kararı.

Devir işleminde iki taraftan birinin ortaklık sıfatı sona ermekte, diğeri ise yeni ortak sıfatını kazanmaktadır.

Ortaklığın devri için, devralacak kişinin anasözleşmede öngörülen ortaklık şartlarını taşıması gereklidir.

Devralan kişinin ortaklığa kabulü, yönetim kurulu tarafından gerçekleştirilir¹⁵.

6.6. Görev veya Hizmetin Sona Ermesi Dolayısıyla Kooperatif Ortaklığından Çıkma

KK'nun m.15/f.1 hükmüne göre, ortaklık sıfatı, bir görev veya hizmetin yerine getirilmesine bağlı ise, bu görev veya hizmetin sona ermesi ile ortaklık sıfatı da ortadan kalkar.

Ancak, anasözleşmeye hüküm konulması suretiyle ortaklığın devam ettirilmesi mümkündür.

Ortaklık sıfatının, kooperatif dışında bir görev veya hizmetin ifasına bağlanmış olması halinde ise, bu görev veya hizmetin sona ermesi ile ortaklık sıfatı sona erer¹⁶.

6.7. Taşınmaz Mal veya İşletme Karşılığı Ortaklıkta Mal ile İşletmenin Devir veya Rehin Edilmesi Dolayısıyla Kooperatif Ortaklığından Çıkma

Kooperatiflerde sıklıkla rastlanmasa da, KK'nun m.15/f.2 hükmü uyarınca, ortaklık sıfatının kazanılması, anasözleşme ile bir taşınmaz malın mülkiyetine bağlı hakların kullanılmasına veya bir teşebbüsün işletilmesine bağlanabilir.

Bu gibi hallerde, taşınmaz malın mülkiyetinin veya işletmenin üçüncü şahıslara devir veya temlik ile ortaklık sıfatının da bir hak olarak yeni malike veya işletmeyi devralana geçeceği yönünde anasözleşmeye hüküm konulabilir.

Taşınmaz mala ait değişikliğin üçüncü şahıslara karşı geçerli olması, ancak tapu siciline bu yönde şerh verilmesine bağlıdır.

Bu durumda, taşınmaz malın mülkiyetinin veya işletmenin üçüncü şahıslara devir veya temlik ile birlikte ortaklık sıfatı da bir hak olarak yeni malike veya işletmeyi devralana geçer; eski ortak ortaklıktan çıkmış olur.

6.8. Ortaklığın Kendiliğinden Düşmesi Halinde Kooperatif Ortaklığından Çıkma

KK'nun 27'nci maddesine göre, ortakların yüklendikleri paylar için ödeyebilecekleri para tutarını anasözleşme belirtir.

Kooperatif, sermaye yükümlerinde borçlu veya sair ödemelerle yükümlü bulunan ortaklarından elden yazılı olarak veya taahhütlü mektupla, bu husus mümkün olmazsa ilanla ve münasip bir süre belirterek yükümlerini yerine getirmelerini ister.

15) Çevik, 1994, s.323-324; Yargıtay 11.HD'nin 18.06.1984 tarihli, E.4387, K.2634 sayılı; 24.11.1988 tarihli ve E.2414, K.7067 sayılı kararları.

İlk isteğe uymayan ve ikinci istemeden sonra da bir ay içinde yükümlerini yerine getirmeyenlerin ortaklığı kendiliğinden düşer.

Ortaklığın düşmesi ilgilinin, anasözleşme veya diğer suretlerle doğmuş borçlarının yok olmasını gerektirmez.

Böylece, kooperatif anasözleşmesinde belirtilmiş sermaye yükümlerini veya sair ödeme yükümlülüklerini **–masraf karşılığı ödemeler, bilanço açığının kapatılması için istenen ödemeler, vs.–** yerine getirmemeleri halinde, Kanunda öngörülen merasime uyulmak koşuluyla, borçlu ortakların ortaklığı kendiliğinden düşer¹⁷.

Bununla beraber, ortaklığın kendiliğinden düşmesi, mahiyeti itibarıyla **“çıkartılma”** ile eşdeğerde bir işlem niteliğinde olduğundan¹⁸, ortaklığı kendiliğinden düşen kişi ile kooperatif arasındaki hesaplaşmada **“çıkartılan ortak hakkındaki işlemler”** uygulanır¹⁹.

7. Özet Ve Sonuç

Açık kapı ilkesi gereğince, her ortağın kooperatiften çıkma hakkı vardır. Bir ortağın hiçbir surette çıkamayacağına dair bağlamalar hükümsüzdür.

Bununla birlikte, Kooperatifler Kanunu’nda, kooperatif mevcudiyetinin tehlikeye düşmesinin önlenmesi amacıyla, ortaklıktan çıkmanın belirli koşullar altında sınırlandırılmasına izin verilmiştir.

Kooperatiften çıkma hakkının kullanılması, anasözleşme ile en çok beş yıl için sınırlandırılabilir.

Ayrıca, ortaklıktan çıkma talebi, ancak bir hesap senesi sonu için ve en az altı ay önceden haber verilerek yapılır.

Öte yandan, kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecek nitelikteki iade ve ödemeler, anasözleşmede daha kısa bir süre tespit edilmiş olsa bile genel kurulca üç yılı aşmamak üzere geciktirilebilir.

Çıkma talebi kooperatif yönetim kurulu tarafından incelenir ve kabul edildiği takdirde karara bağlanarak ilgili ortağa yazı ile bildirilir.

Ortağın, Kanun ve anasözleşmeye uygun olarak yaptığı talebe rağmen, yönetim kurulu ortağın çıkışını kabulden kaçınacak olursa, ortak, çıkma talebini noter aracılığı ile kooperatife bildirir.

Noter tarafından kooperatife yapılan tebligat tarihinden itibaren de çıkma gerçekleşmiş olur.

Ancak, ortağın noter tebligatı vasıtasıyla çıkma hakkı kullanabilmesi için, çıkma talebini önceden yönetim kuruluna iletmış olması şarttır.

Dolayısıyla, ortaklıktan çıkma hakkının sorunsuz olarak kullanılabilmesi ve netice alınabilmesi için, ortakların Kanunda ve anasözleşmede öngörülen şekil şartlarını yerine getirerek ve sürelerle riayet ederek çıkma talebinde bulunmaları gerekir.

16) Çevik, 1994, s.324

17) Çevik, 1994, s.325

18) Yargıtay 11.HD’nin 20.03.1984 tarihli ve E.1472, K.1607 sayılı kararı.

19) Çevik, 1994, s.325; Yargıtay 11.HD’nin 15.10.1980 tarihli ve E.4943, K.4879 sayılı; 17.01.1983 tarihli ve E.5, K.32 sayılı; 22.04.1987 tarihli ve E.658, K.2419 sayılı kararları

Kaynakça :

Çevik, Orhan Nuri (1994). Kooperatifler Hukuku Uygulaması ve İlgili Mevzuat (4.bs.). Ankara:Yetkin Yayınları.

Kurtulan, Ahmet (1998). Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması (2. bs.). Ankara:Lazer Ofset.

T.C. Yasalar (10.05.1969) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, Ankara: Resmi Gazete (13195 sayılı)

Yargıtay 11.HD'nin (18/09/1979) E.3776, K.3915 sayılı kararı.

Yargıtay 11.HD'nin (16/02/1980) E.3316, K.3898 sayılı kararı.

Yargıtay 11.HD'nin (16/09/1980) E.3316, K.3893 sayılı kararı.

Yargıtay 11.HD'nin (15/10/1980) E.4943, K.4879 sayılı kararı.

Yargıtay 11.HD'nin (25/12/1981) E.5561, K.5646 sayılı kararı.

Yargıtay 14.HD'nin (21/09/1982) E.4658, K.5149 sayılı kararı.

Yargıtay 11.HD'nin (17/01/1983) E.5, K.32 sayılı kararı.

Yargıtay 11.HD'nin (20/03/1984) E.1472, K.1607 sayılı kararı.

Yargıtay 11.HD'nin (18/06/1984) E.4387, K.2634 sayılı kararı.

Yargıtay 11.HD'nin (22/04/1987) E.658, K.2419 sayılı kararı.

Yargıtay 11.HD'nin (23/10/1987) E.6284, K.5592 sayılı kararı.

Yargıtay 11.HD'nin (27/10/1987) E.3277, K.5700 sayılı kararı.

Yargıtay 11.HD'nin (24/11/1988) E.2414, K.7067 sayılı kararı.

YARGITAY HUKUK GENEL KURULUNUN SON KARARI BAĞLAMINDA KOOPERATİFLERİN TACİR NİTELİĞİ

Mustafa YAVUZ*

1. Giriş

Toplumsal yaşamda bireylerin türlü nedenlerle tek başlarına yapamayacakları işleri ortaklaşa yapmak üzere bir araya gelmeleriyle oluşan kuruluşların başında kooperatifler gelmektedir. Kooperatifler, toplumların sosyal ve ekonomik kalkınmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Ülkemizde kooperatiflerle ilgili temel düzenleme 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu¹ (**KoopK**) olup, anılan Kanunda kooperatifler; “Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklar” şeklinde tanımlanmıştır.

KoopK dışında 6012 sayılı Türk Ticaret Kanununda² da (**TTK**) kooperatifleri ilgilendiren hükümler bulunmaktadır.

Bu hükümlerden biri de kooperatiflerin ticaret şirketleri arasında sayıldığı 124. maddedir.

Söz konusu düzenlemede, kolektif, komandit, anonim ve limited şirketlerle birlikte kooperatifler de ticaret şirketinin tanımı içinde zikredilmiştir.

Aynı Kanunda ayrıca herhangi bir ayırım yapılmaksızın tüm ticaret şirketleri, “**tacir**” olarak kabul edilmiştir.

Dolayısıyla, tacir olmanın hüküm ve sonuçları kooperatif açısından da aynen geçerli olmaktadır.

Ancak, **TTK**'nin yürürlüğe girdiği 01.07.2012 tarihinden önce olduğu gibi bu tarihten sonra da Yargıtay'ın ilgili dairelerince verilen birçok kararda, kooperatiflerin tacir niteliğini taşımadığı ve buna bağlı olarak kooperatiflerle diğer tacirler arasındaki ihtilafların ticari dava olarak kabul edilemeyeceği hükme bağlanmıştır.

*Gümrük ve Ticaret Uzmanı

1) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

2) 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Bununla birlikte, konuya ilişkin Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 29.11.2017 tarihinde almış olduğu en son kararda, anılan Yüksek Mahkemenin özel dairelerince verilen kararların aksine, bahsi geçen husus tüm yönleriyle tartışılarak kooperatifler tacir olarak kabul edilmiştir.

Söz konusu karar, her ne kadar ilk derece mahkemeleri ve Yargıtay'ın ilgili daireleri bakımından tamamen bağlayıcı değilse de yol gösterici nitelikte olduğunu ifade etmek gerekir.

İşte bu çalışmada, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun son kararı bağlamında kooperatiflerin tacir niteliği tüm yönleriyle ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

2. Tacir Kavramı İle Hüküm Ve Sonuçları

TTK'da tacir kavramı, gerçek kişiler ve tüzel kişilerde ayrı ayrı ele alınmış, gerçek kişilerde tacir sıfatının kazanılması bir ticari işletmenin mevcut olması, bir ticari işletmenin işletilmesi ve ticari işletmenin kısmen de olsa o kişi adına işletilmesi unsurlarına bağlanmıştır.

Tüzel kişi tacir kavramının kapsamı ise anılan Kanununun 16. maddesinde düzenlenmiştir.

TTK'nın "**Tüzel kişiler**" başlıklı 16. maddesinin birinci fıkrasında, ticaret şirketleriyle, amacına varmak için ticari bir işletme işleten vakıflar, dernekler ve kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşların da tacir sayılacağı belirtilmiştir.

Tacir sıfatına bağlanan hüküm ve sonuçlar ise; iflasa tabi olmak, ticaret unvanı kullanmak, işletmeyi ticaret siciline tescil ettirmek, gerekli ticari defter ve kayıtları tutmak, basiretli bir iş adamı gibi hareket etmek, ticari örf ve adetlere tabi olmak, kanunda öngörülen ihtar ve ihbar şekillerine uymak, ticari iş karinesi, ticari işletmeyle ilgili görülen iş ve hizmetlerde kararlaştırılmamış olsa bile ücret isteyebilmek, avanslar ve giderler için faiz talep edebilmek, fatura vermek, faturaya ve teyit mektubuna süresinde itiraz etmemenin neticelerine katlanmak, ücret ve cezai şartın indirilmesini isteyememek, ticari satış ve mal değişiminde özel hükümler, mal ve hizmet tedarikinde geç ödemenin özel sonuçları ve hapis hakkı bakımından özel düzenlemelerdir.

Son olarak belirtelim ki, tacirlerin taraf olduğu davalar ticari dava olarak kabul edilir ve bu davalar asliye ticaret mahkemesinde görülür.

3. Kooperatiflerin Ticaret Şirketi Niteliği Ve Tacirlik Vasfı

3.1. Mülga 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Konunun Değerlendirilmesi

Mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunundan³ (ETTK) önce yürürlükte bulunan 29.05.1926 tarihli ve 865 sayılı mülga Ticaret Kanununda ticaret şirketleri arasında kooperatifler de sayılmış; 1 Ocak 1957 tarihinde yürürlüğe giren ETTK'nın 136. maddesinde de "**Ticaret şirketleri; kolektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketlerinden ibarettir.**" hükmüne yer verilmek suretiyle kooperatifler adı geçen mülga Kanunun "**Ticaret Şirketleri**" ile ilgili bölümünün sonunda 485 ilâ 502. maddeleri arasında düzenlenmişti.

3) Mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, TTK'nın 1533. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.

Ancak bahsi geçen hükümler, **KoopK**'nın 10.08.1969 tarihinde yürürlüğe girmesi ile bu Kanunun 100. maddesi uyarınca yürürlükten kaldırılmış; buna mukabil **ETTK**'nin 136. maddesinde yer alan "**kooperatif**" ibaresi madde metninde korunmuştur.

3.2. 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu Kapsamında Konunun Değerlendirilmesi

Bir önceki bölümde açıklandığı üzere, kooperatifin tanımı **KoopK**'nın 1. maddesinde yapılmış ve bu maddenin ilk halinde kooperatifler "*Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve kamu tüzel kişileri ile özel idareler, belediyeler, köyler, cemiyetler ve dernekler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli teşekküller*" şeklinde tanımlanmıştı.

Ancak, anılan maddede kooperatiflerin "**teşekkül**" olarak tanımlanması, buna karşın **ETTK**'nin 136. maddesinde kooperatiflerin ticaret şirketleri arasında sayılması, bunların ticaret şirketi olup olmadığı konusunda tartışmalara neden olmuştu.

Durum böyle iken, 21.04.2004 tarihli ve 5146 sayılı Kanunla⁴ **KoopK**'nın 1. maddesinde yer alan söz konusu tanımdaki "**teşekkül**" ibaresi "**ortaklık**" olarak değiştirilmiştir.

Değişikliğin görüldüğü ilgili Komisyon raporunda⁵ ise düzenlemenin amacı; '**KoopK**'nin mevcut 1. maddesinde kooperatiflerin "**teşekkül**" olarak tanımlandığı, bilindiği gibi teşekkülün, organizasyon anlamına geldiği ve literatürde genellikle kamu iktisadi teşebbüsleri için kullanılan bir kavram olduğu, bu nedenle kooperatiflerin niteliklerinin hukuki bakımdan tartışma konusu olduğu, yapılan düzenlemede ise "**teşekkül**" kavramı yerine "**ortaklık**" kavramı kullanılarak kooperatiflerin gerçek kimliklerini kazanmalarının sağlandığı' ifade edilmiştir.

Esasen, yapılan değişikliğin gerekçesi, **KoopK** hükümlerine göre dahi kooperatiflerin tacir sayılmasını amaçlayan kanun koyucunun iradesini açıkça ortaya koymaktadır.

Öte yandan, kooperatiflerle ilgili ana düzenleme şüphesiz ki **KoopK**'dır.

Bu Kanunun 3. maddesinde kooperatif ve şubelerinin ticaret siciline tescil olunacağı, 7. maddesinde kooperatifin ticaret siciline tescil ile tüzel kişilik kazanacağı, 98. maddesinde de anılan Kanunda aksine açıklama olmayan hususlarda **TTK**'daki anonim şirketlere ait hükümlerin uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

Söz konusu hüküm nedeniyle **TTK**'nın özellikle anonim şirketlere ilişkin hükümleri ile **KoopK**'ya aykırı olmayan birleşme, bölünme ve tür değiştirmeye ilişkin hükümlerinin kooperatiflere uygulanacağı ve kooperatiflerin de defter tutmak zorunda olduğu açıktır.

Ayrıca 99. maddesinde tarafı olduğu hukuk davalarının ticari dava sayılacağı düzenlendiği gibi, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun⁶ 179. maddesindeki düzenleme uyarınca kooperatiflerin iflasa tabi oldukları da gözden irak tutulmamalıdır.

4) 5146 sayılı Kooperatifler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 07.05.2004 tarihli ve 25455 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

5) <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss407m.htm> (Erişim-25.07.2018).

6) 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu, 09.06.1932 tarihli ve 2128 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

3.3. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Konunun Değerlendirilmesi

TTK 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girmiş olup, bu Kanunun 16/1. maddesinde de, ETTK'nın 18/1. maddesinde olduğu gibi bütün ticaret şirketleri tacir olarak sayılmış, 124/1. maddesinde de ETTK'nın 136. maddesindeki hüküm aynen tekrar edilerek ticari şirketlerinin kolektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketlerden ibaret olduğu vurgulanmıştır.

Bu noktada belirtmek gerekir ki, TTK'da kooperatiflerin ticaret şirketi olduğu açık bir biçimde hüküm altına alınmıştır. Kanun koyucu TTK'da kooperatifleri ticaret şirketleri arasında saymanın yanında, KoopK'nın 1. maddesinde "**ortaklık**" olarak ifade edilen kooperatiflerin "**ticari nitelikte bir ortaklık**" olup olmadığı konusunda gerek doktrin gerekse yargısal kararlarda süregelen tartışmalar karşısında iradesini de TTK'nın 124. maddesinin gerekçesinde net bir şekilde açıklamıştır.

Keza anılan madde gerekçesinde, hükümdede yer alan "**kooperatif şirket**" ibaresi ile ilgili tartışmanın, 5146 sayılı Kanunla son bulduğu, çünkü anılan Kanunun kooperatifleri şirket olduğunu belirttiği, gerçi KoopK'nın 1. maddesinde kooperatifin şirket olduğu ifade edilmekte ise de ticaret şirketi olup olmadığını açık bıraktığı, bu boşluğun bir tartışma başlatılabileceği ve kooperatifin ticaret şirketi olmadığı teorik olarak ileri sürülebileceği ve 124. maddenin kooperatif ticaret şirketi kabul etmesinin eleştirilebileceği, ancak böyle bir tartışmanın kooperatif şirketin niteliği tartışmasını davet edeceği, anılan şirketin adı şirket olamayacağına göre Türk hukukunda üç kategori şirket ortaya çıkmış olacağı, kooperatif şirkete uygulanacak hükümler sorununun da diğer sorunların ortaya çıkmasına sebep olacağı, Kanunun tüm bu güç sorunları ortadan kaldırmak amacıyla kooperatifleri ticaret şirketi olduğunu hükme bağladığı belirtilmiştir.⁷

Buradan hareketle, kanun koyucunun kooperatifleri ticaret şirketi ve dolayısıyla tacir sayma iradesinin varlığı oldukça açıktır.

3.4. Yargıtay Dairelerinin 2017 Yılı Öncesinde Konuya Bakışı

KoopK'nın 1. maddesinde yer alan ve kooperatiflerin ticaret şirketi olup olmadığı, dolayısıyla tacir sayılıp sayılmayacağı tartışmalarının odağında bulunan "**teşekkül**" ibaresinin 5146 sayılı Kanunla çıkarılıp, yerine "**ortaklık**" ibaresinin getirilmesine ve TTK'da bahsi geçen hükümlere yer verilmesine karşın, Yargıtay kararlarında TTK'nın yürürlüğe girmesinden sonra da kooperatiflerin tacirlik sıfatın haiz olup olmadığına dair görüş ayrılıkları devam etmiştir.

Bu hususta Yargıtay'ın 11, 15 ve 23. Dairelerince verilen birçok kararda⁸ genel olarak; KoopK'da kooperatifler "**ortaklık (şirket)**" olarak belirtilmişse de aynı Kanunda kooperatiflerin "**ticari nitelikte bir ortaklık**" olduğu yönünde açıklama ve belirleme yapılmadığı, kooperatiflerin ekonomik faaliyetini kâr amacı gütmeyen sürdürdüğü, kooperatif ortaklarının kazanç elde edip bunu paylaşmaktan ziyade yardımlaşma ve dayanışma anlayışı içerisinde bir araya geldikleri ve sosyal yönlerinin ağır bastığı, bu tanım ve düzenlemelere göre kooperatifleri tacir kabul ederek tacir sıfatının sonuçlarıyla sorumlu tutmanın mümkün olmadığı, aksi bir kabulün kooperatiflerin ticari kazanç elde etme amacına yönelik hareket etmeleri sonucunu doğuracağı, bu durumun ise

7) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Adalet Komisyonu Raporu, Esas No:1/324, S.Sayı:96.

8) Yargıtay 23. H.D. 'nin 05.04.2016 tarihli, E.2014/10937 K.2016/2136 sayılı ve 08.06.2016 tarihli, E.2015/1147 K.2016/3470 sayılı; Yargıtay 15. H.D. 'nin 11.6.2015 tarihli, E.2014/5062 K.2015/3271 sayılı ve 11.05.2015 tarihli, E.2014/4817 K.2015/2457 sayılı ve 23.06.2014 tarihli, E.2014/3693 K.2014/4334 sayılı ve 09.06.2014 tarihli, E.2014/3400 K. 2014/3937 sayılı ve 11.02.2014 tarihli, E.2014/483 K.2014/844 sayılı ve 09.06.2008 tarihli, E.2007/2726 K.2008/3798 sayılı; Yargıtay 11. H.D. 'nin 23.03.2009 tarihli, E.2007/14292 K.2009/3401 sayılı; Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 07.02.1996 tarihli ve E.1995/956, K.196/45 sayılı kararları.

Anayasa'da yer verilen kooperatifçiliğin amacına uygun düşmeyeceği, **KoopK**'nın 99. maddesinde yer alan bu kanundan kaynaklanan hukuk davalarının tarafların sıfatına bakılmaksızın ticari dava sayılacağı yönündeki hükümlerle de kooperatifle ortakları arasındaki uyuşmazlıkların amaçlandığı, öte yandan **TTK**'nın 124/1. maddesinde "**kooperatifler**" ticaret şirketleri arasında sayılmışsa da aynı maddenin ikinci fıkrasında kooperatiflerin "**şahıs şirketleri**" ve "**sermaye şirketleri**" arasında gösterilmediği, **TTK**'nın 124. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ile **KoopK**'nın 1. maddesi birlikte değerlendirildiğinde kooperatiflerin "**ticaret şirketi**" olmadığı, sosyal niteliği ağır basan kendine özgü bir ortaklık olduğu ve dolayısıyla bunların tacir olarak kabul edilemeyeceği belirtilmiştir.

3.5. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 29.11.2017 Tarihli Kararının İrdelenmesi

Kooperatiflerin tacirlik vasfıyla ilgili olarak ilk derece mahkemesince verilen karar, Yargıtay 19. Hukuk Dairesince bozulmuş, ancak ilk derece mahkemesi önceki kararında direnmiş ve söz konusu uyuşmazlık direnme yoluyla Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun önüne gelmiştir.

Bu kapsamda taraflardan biri kooperatif olmak üzere taraflar arasında yapılan bayilik sözleşmesinin iptali talebine ilişkin davada;

- İlk derece mahkemesi 15.05.2014 tarihli kararı ile; anılan uyuşmazlığın ticari dava sayılması için **TTK**'nın 4/1. maddesine göre her iki tarafın da tacir olması ve ticari işletmeleriyle ilgili hususlardan doğması gerektiği, **TTK**'nın 4/2. maddesine göre ise tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın "**a-f**" bentlerinde sayılan hususlardan doğan uyuşmazlıkların ticari dava sayıldığı, kooperatiflerin tacir sayılıp sayılmayacağı hususunun değerlendirilmesi gerektiği, **TTK**'nın 16 ve 124. maddeleri gereğince kooperatiflerin ticaret şirketi olup, tacir olarak kabul edilmesi gerekir ise de, Yargıtay uygulamasının aksi yönde olduğu, davalıların tacir olmadığına dava dilekçesi içeriği ve tüm dosya kapsamı ile sabit olduğu, uyuşmazlığın **TTK** md. 4/2'deki "**a-f**" bentlerindeki hususlara ilişkin de olmadığı, uyuşmazlığın ticari iş niteliğinde olmasının o uyuşmazlığın ticari dava olarak görülmesini gerektirmediği gerekçeleriyle davayı usulden reddetmiştir.

- Söz konusu kararı temyizden inceleyen Yargıtay 19. Hukuk Dairesi ise 13.01.2015 tarihli ve E.2014/14963, K.2015/152 sayılı kararı ile; tarafların davaya konu bayilik sözleşmelerinin ticari iş niteliğinde olduğu ve ticaret mahkemeleri tarafından bakılması gerektiği gözetilerek işin esasının incelenmesi gerekirken, davanın asliye hukuk mahkemesinde görülmesi gerektiği belirtilerek görevsizlik kararı verilmesini usul ve yasaya aykırı bulmuştur.

- İlk derece mahkemesi ise daha önceki kararında direnmiş ve dosya temyiz üzerine Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun önüne gelmiştir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da 29.11.2017 tarihli ve E.2017/1658, K.2017/1464 sayılı kararında aynen;⁹

"(...) Tüm yasal düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde kooperatiflerin ticaret şirketi ve tacir olduğu açıkça görülmektedir.

Açık kanun hükümleri karşısında ticaret siciline tescili zorunlu olan, ancak bu şekilde tüzel kişilik kazanabilen, ticari defterleri tutan, ortaklarının sermaye koyma borcu bulunan, şirketler ile birlikte düzenleme yapılıp birleşme, bölünme ve tür değiştirme

9) <http://www.kararara.com/forum/viewtopic.php?f=193&t=404829> (Erişim-25.07.2018).

şartları düzenlenen ve iflasa tabi olan kooperatifin ticaret şirketi ve tacir sayılmaması mümkün değildir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, kooperatifler tek amacı kâr elde etmek olmamakla birlikte, ortaklarının ekonomik menfaatlerini geliştirmeyi amaçlayan ticari birer ortaklıktır.

Kooperatiflerin kârlılık ilkesini büsbütün bir kenara bıraktıkları da söylenemez, aksi takdirde varlıklarını sürdürmeleri beklenemez.

Kâr elde edilip bunun ortakları arasında paylaşılıp paylaşılmadığı, diğer bir deyişle ne şekilde tasarruf edildiği kooperatifin amacının ekonomik olduğu gerçeğini değiştirmemektedir.

Kooperatif şirketinin TTK'nın 124. maddesinde şahıs ve sermaye şirketleri arasında gösterilmemiş olması da kanunun açık lafzı karşısında kooperatifin ticaret şirketinin sayılmasına engel değildir.

Kooperatif şirketler bütün ticaret kanunlarında adı geçen ticari ortaklıklardan biri olduğu gibi 865 sayılı Ticaret Kanunu döneminde verilen 07.11.1945 tarihli ve E.1944/8, K.1945/14 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu Kararında¹⁰ da kooperatif şirketleri, ortaklarının sıfatı ve işlemlerinin niteliği ne olursa olsun ticaret şirketi kabul edilmiştir.

Öğretide de, KoopK'nın 1. maddesinde 2004 yılında yapılan değişiklik ile kooperatifin tacir olup olmadığı hususundaki tartışmanın noktalandığı ve kooperatifin şirket niteliğinde bulunduğu vurgulandığı, TTK'nın 124/1. maddesi ile de ticaret şirketi niteliğinde olduğunun bir kez daha teyit edildiği, kooperatifin tacir sayılmayacağı yönündeki yorumun kanuna aykırı (contra legem) bir yorum faaliyeti olduğu, 07.11.1945 tarihli Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu kararında da tespit edildiği üzere kooperatifin "... ticari işletme işletip işletmediğinden bağımsız olarak (hukuki) şekli (kalıbı) dolayısıyla tacir..." olduğu ifade edilmektedir.

Somut olayda davalı kooperatiflerin tacir olduğu, faaliyetleri bakımından da akaryakıt satım işletmesine sahip oldukları ve bu kapsamda bayilik sözleşmeleri yaptıkları anlaşılmalı ve açılan davaya bakma görevinin ticaret mahkemesine ait olduğunun kabul edilmesi gerekir."

demek suretiyle, göreve ilişkin dava şartı noksanlığı nedeniyle davanın usulden reddine dair ilk derece mahkemesinin vermiş olduğu kararda direnmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuş ve söz konusu direnme kararı bozulmuştur.

Konunun tüm yönleriyle ve etraflıca tartışıldığı mezkûr Hukuk Genel Kurul kararı, kooperatiflerin tacir niteliğine sahip olup olmadığına ilişkin tartışmalara son noktayı koymuş ve kooperatifleri tacir olarak kabul etmiştir.

---

¹⁰⁾ O dönemde yapı kooperatiflerinin tacir sayılıp sayılmayacağı konusunda farklı yargı kararlarının ortaya çıkması nedeniyle içtihatların birleştirilmesi yoluna gidilmiş ve "Ticaret Kanununda, mutlak surette tacir addolunacağı ve ticaret şirketleri neviden olduğu tasrih olunan ve ticaret şirketlerinin bütün mümeyyiz vasıflarını haiz bulunan kooperatif şirketlerini, muameleleri bakımından medeni veya ticari diye ayırt etmeye kanun hükümleri müsait olmadığından, bu şirketleri, ortaklarının sıfatı ve muamelelerinin vasfı ne olursa olsun sadece ortaklığın hukuki şekline göre ticari şirketlerden madut olduğuna ve şirket azası arasında çıkan davanın ticaret mahkemelerinde görülmesi gerekli bulunduğuna" karar verilmiştir.

4. Sonuç

Kooperatifler, 1163 sayılı Kooperatifler Kanununda “**değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklar**” olarak tanımlanmıştır.

Ayrıca kooperatifler, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda ticaret şirketi türleri arasında sayılmış ve aynı Kanunda ticaret şirketlerinin tacir niteliğini haiz olduğu belirtilmiştir. Söz konusu mevzuat hükümleri kapsamında kooperatiflerin tacir kabul edilmesi gerektiği noktasında şüphe bulunmamaktadır.

Ancak, bahsi geçen hükümlere rağmen Yargıtay’ın ilgili dairelerinin vermiş olduğu birçok kararda, kooperatiflerin tacir olmadığına hükmedilmiştir.

Hal böyle iken, konu bir uyuşmazlık vesilesiyle Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun önüne gelmiş ve söz konusu Genel Kurul 29.11.2017 tarihli ilamında, tüm yasal düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde kooperatiflerin ticaret şirketi ve tacir olduğuna karar vermiştir.

Söz konusu karar, hem ilk derece mahkemeleri hem de Yargıtay’ın ilgili daireleri için yol gösterici niteliktedir.

Bu çerçevede, Hukuk Genel Kurulunun en son kararıyla da teyit edildiği üzere tacir niteliğine sahip olan kooperatifler, diğer ticaret şirketleri gibi tacir olmanın tüm hüküm ve sonuçlarına tabidir.

Dolayısıyla, kooperatiflerle ilgili davalar ticari dava olup, bu davaların asliye ticaret mahkemesinde görülmesi gerekir.

POLONYA KOOPERATİFÇİLİK HAREKETİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Vedat SADIOĞLU*

Giriş

Polonya'da, kooperatif girişimleri ilk olarak 19. yüzyılın başlarında başlamıştır. 2. Dünya Savaşı'dan sonra kooperatif hareketi, merkezi olarak planlanan komünizm ekonomisine bağlıydı. Ancak bu durum, Polonya toplumunun büyük kısmının tavrıyla karşılandı. Bu şekildeki dönüşümüyle birlikte ve zamanla komünist kooperatifler reddedildi. Bu eğilim onlarca yıl sürdürüldü. 1990 yılından sonra Polonya'da, birçok farklı dal ve ortamda yeni işbirliği fikirleri ortaya çıktı. Bu süreç 'sosyal kooperatifler' ile başladı.

Tarımsal ürünler, doğrudan çiftçiler tarafından satın alındı. Bunun için satın alma grupları oluşturuldu. Ayrıca, tüketici kooperatifi üzerinde modellenen ilk '**kooperatif mağazası**' oluşturuldu.

Resim 1: Polonya'da ilk süt fabrikası 1906 yılında açıldı.

*Araştırmacı Yazar (vsadioglu1960@hotmail.com)

2004'te Polonya'da ortaya çıkan ilk kooperatifler, '**sosyal kooperatifler**'dir. İkinci tip gayri resmi kooperatifler, '**gıda kooperatifleri**'dir. 2010'dan beri tüketici kooperatif değerlerini hatırlatan ve Polonya'da yayılan işbirliği grupları bunlar olmuştur.

Enerji ve finansal danışmanlık kooperatifleri gibi yeni ortaya çıkan diğer kooperatifler, Polonya'nın sosyal ve ekonomik hayatına dâhil edilmeye çalışıldı. Bu şekilde yeni tip kooperatifler ve yeni değerler ortaya çıktı.

Zamanla, Polonya toplumunda neoliberal ekonominin krizi ile birlikte sosyal ve ekonomik modeli değiştirmeye ihtiyaç olduğu gözlemlendi.

Krakov'da bir grup genç, 2014'te bir ticaret hizmetleri kooperatifi olan '**OGNIWO**'yu kurdu. Şu anda birçok Polonya şehirlerinde farklı kooperatifler faaliyet göstermektedir.

Resim 2: 2014'te kurulan 'Ticaret Hizmetleri Kooperatifi' (OGNIWO) Logosu

Günümüzde Polonya'da sütün % 75'i kooperatifler kanalıyla üretilmektedir.

Polonya'da 1991 – 2000 yılları arasında, kar amacı gütmeyen kooperatifler sayesinde 2.000 'den fazla konut inşa edilmiştir.

Polonya 1,5 milyon tarım işletmesi ile Avrupa Birliği'nde ikinci sıradadır.

Polonya'da Kooperatifçiliğinin Tarihçesi

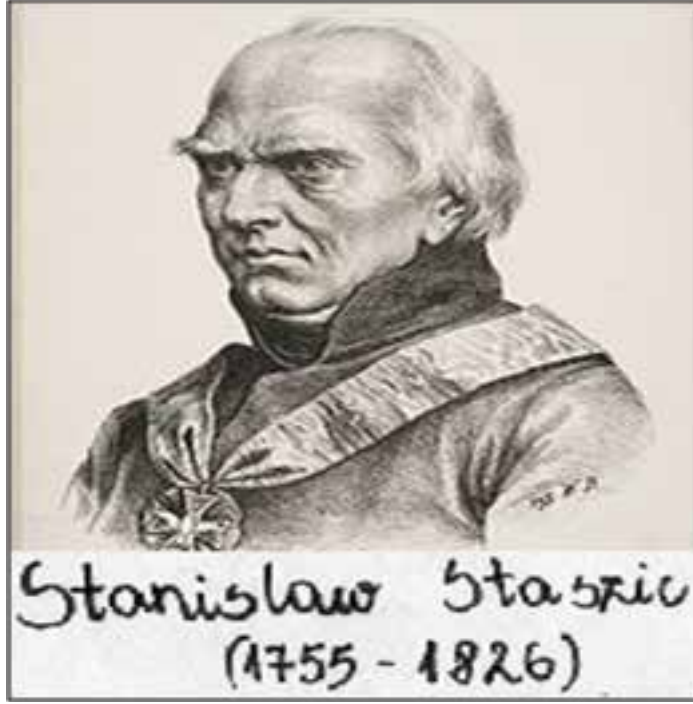
Polonya, 18. yüzyılın sonundan itibaren Avusturya, Prusya ve Rusya arasında birçok bölgeye bölünmüştü.

Bu bölünme 120 yıldan fazla sürdü. Polonya'daki kooperatif hareketi, Polonya topraklarında birçok ihtiyacı yerine getirmek için ve zorunlu olarak ortaya çıktı.

1816 yılında Polonyalı papaz Stanislaw Staszic tarafından '**Tarım Kurumu**', Rusya'nın otoritesi altında kuruldu. Papaz Stanislaw'ın amacı, insanları doğal afetlerden kurtarmaktı.

Ayrıca, Polonyalı çiftçilerin topraklarını mülk edinmeye karşı korumaktı. Topluma, işbirliğinin ve kooperatif hareketinin temel kuralını, sosyal ve ekonomik faydalarını anlattı.

Resim 3: 1816'da 'Tarım Kurumu'nu kuran Polonyalı Papaz Stanislaw Staszic

1860'lı yılların başlarında ve sonrasında kooperatif faaliyetlerinde artış oldu. 20.yüzyıla gelindiğinde, temel bir kooperatif altyapısı zaten kurulmuştu.

Bunlar; tarım, kredi ve bankacılık, süt ve endüstriyel kooperatiflerdi.

Tüketici kooperatifleri, 1870'li yılların sonlarından itibaren hızlı bir şekilde oluşturuldu. Kooperatifle ilgili yasa ancak 1905'ten sonra mümkün olabildi.

Tüketici kooperatifleri böylece değişti ve liberalleşti.

Polonya'da ilk kooperatif girişimleri 19. yüzyılın başlarında başlamıştır. 1906 yılında, önde gelen aydınlarca '**Co-operativists**' kuruldu.

Bu; aydınlar, yazarlar, bilim insanları, düşünürler ve sosyal aktivistlerin bir araya geldiği bir kooperatif oluşumuydu.

Kooperatif, kooperatif girişimlerinin veya toplumlarının yaratılmasının zor bir girişim olduğunu, üstelik en düşük sosyal katılım kesiminin çiftçiler ve işçiler olduğunu vurgulamıştır.

Böylece halkı işbirliği konusunda aydınlatma görevi üstlenmiştir.

Polonya'da ilk kooperatif kanunu 1920'de yapıldı. 1921'de ise, bir kooperatif araştırması düzenlendi.

Dünyanın ilk kuruluşu olan, '**Kooperatif Enstitüsü**' kuruldu. Hükümetin Baş İstatistik Ofisi, 1924'te toplam 14.563 kooperatif rapor etmiştir. 2.Dünya Savaşı'ndan sonra, kooperatif fikri merkezi ekonomiye tabi kılındı.

1989'da komünizm, seçim sonuçlarının açıklanmasıyla sona erdi. Ünlü aktris Joanna Szczepkowska komünizmin bittiğini ilk söyleyen kişi olarak tarihe geçti. 1989'da yapılan ilk serbest seçimler ve takibindeki yenilikler dışarıdan empoze edilmiş politik sistemin çöküşüne neden oldu. Polonya toplumunun en büyük kısmının ortak bir tavırla sonuçlanan şey, ülkedeki kooperatif işletmelerinin komünizmin kalıntıları reddetmesi olmuştur.

Resim 4: Ünlü Polonyalı aktris *Joanna Szczepkowska*

Yeni Kooperatif Girişimleri

2002 yılında Polonya'da, kayıtlı işsizlik oranı %20'nin üzerinde seyrediyordu. Sosyal ortaklarla birlikte Polonya devleti aktif istihdam araçları arıyordu.

Bu, iş yaratılmasına yol açacaktı. Bunu yerine getirmek için seçilen araçlardan biri, İtalyan sosyal kooperatifleri dikkate alınarak tasarlanmış 'sosyal kooperatifler' oldu. Kurulacak sosyal kooperatiflerin temel amacı, insanları sosyal dışlanma riskiyle karşı karşıya getirmemektir.

Ayrıca ortak bir girişim yürüterek, iş gücüne düşük istihdam edilebilirliği olan insanlar ve işsizlerin profesyonel aktivasyonuna izin verilecekti. Böylece, yeni bir tüzel kişilik türü yaratıldı.

Sadece bir ekonomik faaliyeti yürütmekle kalmayıp, aynı zamanda sosyal tarafın lehine hareket etmeyi de hedeflediler. Kooperatif üyelerinin mesleki yönden yeniden uyumunu, ancak böyle bir kooperatif sağlayabilirdi.

2010 yılında, '**ANG Kredi Danışmanları Kooperatifi**', çalışan kişiler tarafından kurulmuştur. Amaç, bankacılık sektöründe katkısı olacak bir girişim yaratmaya isteği, ekonomik amaçların değer bazında elde edildiği finans sektörüne olan güveni artırmaktı.

Şirket, dört temel dayanağa; verimli iş kurma, insan kaynaklarını geliştirme, çevre üzerinde olumlu etki ve sosyal sermayeye dayanıyordu.

Resim 5: Polonya'da 1991-2000 yılları arasında, kooperatifler tarafından inşa edilmiş konutlardan bazıları

İlk resmi olmayan '**gıda kooperatifi**', 2010 yılının başında Varşova'da kuruldu.

Bunu, yaklaşık 30 grup izledi. Bunlardan Ancak 20'si süreci tamamlayıp faaliyetlerini sürdürmeyi başardı.

Çalışma, iki tür kooperatifin bir bölünmesini gösterdi. İlk ortak girişimciler, anti-kapitalist ideolojiyi savunan 'eylemciler'dir.

Bu kooperatifler temel olarak tabandan, hiyerarşik olmayan, toplum odaklı, yerel çiftçilerle doğrudan ilişkilere dayanırlar ve çoğu zaman solcu aydınlar tarafından desteklenirler.

Diğer 'gıda kooperatifleri' türü ise '**tüketim odaklı**' gruplardır.

Doğrudan çiftçiler tarafından kaliteli gıdalar almak ve rafine etmek için düzenlenen Facebook girişimleri olan üreticilerdir.

Üyelerin çoğu yeni orta sınıfa, profesyonellere aittir. Bazen bunlar çocuklu ailelerdir. Bu nedenle iç organizasyon, satın alma ve dağıtım yapısı, yoğun insanlar için ayrı ayrı tasarlanmıştır.

Polonya'daki '**gıda kooperatifleri**'nin, büyük şehirlerde ve gençlerce yaratıldığı görülmektedir. Bunlar, 25 ila 35 yaş arası, yüksek öğrenim gören, başkaları için çalışan ve serbest kişilerdir.

Bu kooperatifler zamanla Polonya'da popüler oldu. Bazı gıda kooperatifleri üyeleri alternatif bir yaşam tarzına liderlik ettiler.

Bunların üyeleri, sosyal kooperatiflerin üyeleri ve çalışanları olmuştur. Polonya'da, sınıf konusunun altını çizmek gerekir. Grupların veya kooperatiflerin oluşturulması ve birleştirilmesinde kültür birikimi etkili olmuştur. Hareketi başlatan ve yüksek öğrenim gören insanların rolü, bu tür grupların oluşturulmasında ve başlatılmasında çok etkilidir.

Polonya'da ekonomik gelir ya da iş kurma '**gıda kooperatifleri**' faaliyetlerinin temeli değildir. Kooperatif üyelerinin en azından bazılarının, onlara istikrarlı yaşam koşulları sunan yerler olmaları amaçlanmıştır.

Resim 6: Yazıda, "**Polonya'da Özgürlük 1989 Yılında Doğdu**" yazmaktadır.

Polonya'da bir kooperatif düşüncesinin gerçekleştirilmesi, birçok farklı dalda ortaya çıkmıştır denilebilir.

Avrupa vatandaşları içinde hızla gelişen '**enerji kooperatifleri**', Polonya'da zaten temsil edilmişlerdir. İçinde Polonya'nın kuzey-doğu kesiminden 4 yerel yetkili, 2 şirket ve vatandaşlar "**Bizim enerjimiz**" adıyla bir enerji kooperatifi kurdular.

Kooperatif, vatandaşların ihtiyaçlarını karşılayacak demokratik bir yolla bu girişime katılmalarını ve ortaklaşa yönetmelerini sağlayacaklarını duyurdular. Üyelerin altını çizdikleri şey, her bir üyenin yatırımda olduğu kadar işletme üzerindeki kontrolün de (**sosyal olarak**) sahiplenilmesi olmuştur.

Sonuç

1989'dan sonra, Polonya'da kooperatiflerin canlanması fikri, sosyal kooperatiflerin sektörde hızla büyümesiyle başlamıştır. Ancak kooperatifler devlet tarafından desteklenmiş ve farklı sivil toplum örgütleri, iş yaratmada önemli ölçüde katkıda bulunmuşlardır.

Gıda kooperatifleri kısa sürede birçok yerde yayıldı. Polonya şehirleri, işbirliği kültürünü, sosyal sorumluluğu ve dayanışmayı sosyal adaletle birlikte desteklediler. Bu, belki de Avrupa'daki diğer ülke kooperatiflerinden ayrılan en önemli özellikleridir.

Kooperatiflerin bazıları bir adım öteye giderek iş yerleri ve istihdam yaratmıştır. Diğer kooperatifler de gelecekte bunu yapmayı planlamaktadır. Bu varlıkların oluşturulması, Polonya'nın sosyal ve ekonomik modelinin geniş bir örgütlenmesiyle bağlantılıdır.

Tartışma sadece üretim, tüketim ve dağıtıma odaklanmakla kalmaz, aynı zamanda istihdam kavramını da içerir. Polonya'daki kooperatif hareketi, bu anlamda tamamen yeni olanaklar yaratmak için Polonya'daki diğer kooperatifler için bir vizyon oluşturmaktadır.

Kaynakça

- <http://www.tarimkoop.org.tr/86.html>(Erişim Tarihi:23.05.2018).
- https://www.researchgate.net/publication/311953901_Tarim_Ekonomisi_Dergisi_Turkiye_ve_AB_Ulkelerindeki_Kooperatifcilik_Mevzuati(Erişim Tarihi:23.05.2018).
- http://www.asosjournal.com/Makaleler/865787656_107-cemile%20alpaslan.pdf(Erişim Tarihi:23.05.2018).
- <http://www.tarimdunyasi.net/2012/09/25/2885> (Erişim Tarihi:23.05.2018).
- <http://ccr.ica.coop/sites/ccr.ica.coop/files/attachments/4.3%20Joanna%20Brzoz.pdf>(Erişim Tarihi:23.05.2018).
- <http://www.housinginternational.coop/co-ops/poland> (Erişim Tarihi: 23.05.2018).
- <https://books.google.com.tr/books>(Erişim Tarihi:23.05.2018).
- <http://merojikpoland.blogspot.com/2015/11/polonya-ve-komunizm.html> (Erişim Tarihi:23.07.2018).
- <http://www.ogniwo.org/english/about-us.php>(Erişim Tarihi:23.07.2018).
- https://sciaga.pl/tekst/41535-42-stanislaw_staszic(Erişim Tarihi:23.07.2018).
- <https://slideplayer.biz.tr/slide/2392099>(Erişim Tarihi:25.07.2018).

DÜNYADA SAĞLIK KOOPERATİFÇİLİĞİ

Yeter DEMİR USLU *

Kooperatif, gönüllülük ilkesiyle yola çıkan, ortaklaşa pay hakkına sahip ve demokratik olarak denetlenen; paydaşların, ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılamak için bir araya gelen özerk yapılardır. Sağlık kooperatifleri, üye kontrol esasına dayalı olarak, sağlık hizmetleri sunumunda rol alırlar. Birleşmiş Milletlerin yapmış olduğu araştırmalar doğrultusunda, kooperatifler aracılığıyla, 1997 yılında 43 farklı ülkede milyonlarca insana sağlık hizmetlerinin sunulmasında kilit rol oynadığı tespit edilmiştir. Kooperatiflerin dağılımları dikkate alındığında, yaklaşık %80'i Avrupa, Kuzey Amerika Ülkeleri, Japonya ve İsrail'i de içeren kuzey ülkelerinden oluşmaktadır.

Uluslararası Kooperatifler Birliği (ICA)'nin son tüzüğü'nün 28 inci maddesi uyarınca bu birliğin sektörel organizasyonu olan Uluslararası Sağlık Kooperatifleri Birliği (IHCO) verilerine göre dünya çapında 100 milyon haneye sağlık kooperatifleri aracılığıyla hizmet sunulmaktadır. Sağlık hizmetlerinin sunulmasında alternatif hizmet aracı olarak tercih edilen kooperatifler, Kanada genelinde 1 milyondan fazla kişiye bakım sağlayan 101'in üzerinde yapılanmaya sahip büyük ölçekli bir oluşumdur.

Columbiya'daki Saludcoop, bir sağlık kooperatifi olarak ikinci büyük ulusal işverendir ve nüfusun %25'inin gerekli hizmet ihtiyacını karşılamaktadır. **(Japonya'da 125'in üzerinde sayıya ulaşan tıbbi kooperatifler yaklaşık 3 milyon hastaya hizmet sağlamaktadır (www.coop.org/coop/statistics.html)).**

Aynı zamanda Kanada'da sağlık kooperatiflerinin çoğunluğu evde bakım hizmeti sunmaktadırlar. Özetlemek gerekirse, dünyanın birçok ülkesinde hastaneler gibi aynı kalite ve verimlilikte büyük ölçeklerde faaliyet gösteren sağlık kooperatifleri bulunmaktadır.

Uluslararası Kooperatifler Birliği'nin Cape Town'da açıkladığı 2013 Küresel İstatistik Projesinin sonucu olan rapora göre, dünyanın en iyi 300 kooperatifi 2011 yılında 2.097 milyar dolar toplam ciroyla sektördeki büyümelerine devam etmişlerdir.

2010 yılındaki dünyanın en iyi 300 kooperatifinin 1.975 milyar dolar ciroya sahip olduğu bilindiğine göre, aradaki farkın yıllık değerleri göz önüne alındığında ciddi bir artış olduğu gözler önüne serilmektedir (IHCO, 2013).

*Doç. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi

Rapora göre, sağlık ve sosyal bakım sektöründe ise, 2011 yılında 12 ülkedeki 53 kooperatifin 20,84 milyar dolar toplam ciro yaptığı açıklanmıştır. 10 büyük sağlık kooperatifinin cirosu toplam 15,25 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu 10 kooperatifin 7 tanesi Uluslararası Sağlık Kooperatifleri Birliği üyesidir (**ICA, Euricse, 2013, s. 26**). Dünya’da, sağlık sisteminde farklı birçok aktör bulunmaktadır. Bu aktörler, değişen önem seviyelerine göre hükümetler, ticari kuruluşlar, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve kooperatiflerdir (**Girard, 2008, s. 3**).

Sağlık sistemi, yöneticileri, kaynak sağlayıcıları (fon sağlayıcılar) ve sağlık hizmet sunucularını da kapsayan geniş bir yelpazeye sahip karmaşık ve sürekli değişen dinamik bir oluşumdur. Genelde, sağlık hizmeti yönetim süreci yüklenicisi devlettir.

Sistemin sürdürülebilirliğini sağlamak için kaynak havuzu, ya kamu (**vergi destekli sistemi**), ya sosyal sigorta sistemi, ya da özel ödemeler yoluyla sağlanmaktadır.

Sağlık hizmetleri ise kar amacı gütmeyen kuruluşlar da dahil olmak üzere, devlet ya da özel aktörler tarafından ya da kooperatifler veya ticari sağlayıcılar tarafından sunulmaktadır.

Hizmet sağlanması açısından, kooperatifler, diğer hizmet sunucularına oranla daha küçük ölçekte (yerel odaklı) olabilir ve küçük bir coğrafi alanda hizmet verebilir ya da tam aksine büyük ve çok sayıda bölgelerde hizmetler sunabilir. Bunlar küçük klinikler veya servis sağlayıcılarından başlayıp karmaşık birbiriyle entegre ağlara kadar geniş yelpazeye yayılabilirler. Kooperatifler, sağlığın korunmasından, iyileştirilmesinden ve geliştirilmesinden, 3.basamak tedavi hizmeti olan rehabilitasyon ve akut hizmetlerine kadar kapsamlı bir alanda hizmet sunmaktadırlar. Kooperatiflerin sağlık sisteminde doğrudan sağlık hizmeti sunmak dışında çeşitli rolleri bulunmaktadır. Örnek vermek gerekirse, ev destek hizmetleri gibi sosyal bakım sağlanması veya ilaç imalatı ya da sigorta poliçesi satımı şeklindedir. Başka bir deyişle, sağlık kooperatifleri, üyelerine idari desteği sağlayan, personel alım sürecini, nitelikli personel eğitimlerini ve hatta çamaşırhane ve temizlik hizmetlerini sağlayan ortak bir hizmet kooperatifi gibi üyelerinin sağlık ile ilgili tüm organizasyonlarını destekleyebilmektedir (**Girard, 2008, s. 4**)

Sağlık kooperatifleri, birincil ve akut bakımı, sağlık sigortasını, günlük yaşamdaki aktiviteleri devam ettirebilecek faaliyetlere destek olarak sosyal bakımı, ilaç/eczacılık faaliyetlerini ve sağlık kuruluşları entegrasyonunu destekleyen ve tüm bu faaliyetleri ortak bir hizmet çatısı altında toplayan geniş mal ve hizmetler kümesini oluşturmaktadırlar.

Japonya’da sağlık kooperatifleri sağlık sektöründe söz sahibidir ve genel hastane hizmetlerinden, diş kliniklerine ve yetişkin günlük bakım merkezlerine kadar uzayan geniş yelpazede sağlık hizmeti sunmaktadırlar. Japonya’da ki sağlık kooperatiflerinin temel amacı, önleyici bakımı geliştirme, toplum sağlığını koruma ve iyileştirme üzerinedir. Ülke genelinde 117 adet sağlık kooperatifi bulunmaktadır. 28.000 ‘den fazla bireye tam zamanlı istihdam sağlamaktadır. Bu yönüyle toplumsal kalkınmaya da ön ayak olmaktadır. Japonya’da ki sağlık kooperatifleri uluslararası alanda da boy göstermektedir. Uluslararası çalışmalar yaparak dünya genelinde sosyal fayda oluştururlar. Bu kooperatifler, 2006 yılında Jawa depremzedelerine 10 bin dolar bağışlamıştır. Aynı zamanda, 2008 yılında Myanmar kasırgası için dünya doktorlarına 2 milyon yen bağışta bulunmuşlardır (**Kitajama & Takato, 2008, s. 5-6**).

Kanada’da sağlık kooperatifçiliğini arttırmak ve ülke genelinde yaygınlaştırarak mevcut durumdaki fırsatları değerlendirmek için aktif olarak faaliyet gösteren, ülkedeki ve uluslararası arenadaki insanlara ekonomik ve sosyal fayda sağlayabilen kooperatif sektörünün büyümesini ve sürekli gelişmesini teşvik etme misyonuyla yola çıkan, kooperatiflerin ve kredi birliklerinin temsilinin sağlandığı ulusal bir kuruluş olan Kanada Kooperatifler Birliği kurulmuştur (**Rohan, 2003, s. 1**).

Sağlık hizmetlerinden gelenekselleşmiş modeller ile yeterince faydalanamayan grupları da kapsayan sağlık kooperatifleri, sağlık hizmetine ihtiyaç duyan her bireyi kendi çatısı altında toplamayı başarmıştır. Kanada’da sağlık sektöründeki kooperatifler, 50 yıldır kendi toplumlarına

hizmet vermektedir ve hizmet hacmi genişlemeye devam etmektedir. Kanada'da, toplum sağlığı kliniği modelinin bir parçası olan kooperatif klinikleriyle geniş bir yelpazeye sahip olan Saskatchewan başarılı bir sağlık kooperatifi örneğidir. Yine, Quebec'te de başarılı ve bu alanda tecrübeli sağlık kooperatifleri bulunmaktadır. Québec, Sağlık ve Sosyal Hizmetler Eyalet Bakanlığı tarafından yönetilen, Yurtiçi Yardım Hizmetleri için Mali Destek Programı aracılığıyla hükümet tarafından desteklenen kırk sekiz kooperatifin oluşturduğu bir kooperatifler zinciridir.

Son dönemlerde, Kanada'daki göçmen toplulukların ihtiyaçlarını karşılayabilmek, hastalar ve doktorlar arasındaki iletişimi yönetmek, sağlık kayıtlarının eksiksiz tutulmasını sağlamak ve hatta sağlık hizmeti sunucularının mesleki eğitimlerini karşılamak amacıyla günümüzde değişen çevre şartlarına uyum sağlayan yeni tip kooperatifler oluşturulmaya başlanmıştır (<http://www.coopscanada.coop/en/orphan/Health-Care-Co-ops>).

Modern tipteki kooperatiflere Québec dışında çok kültürlü sağlık komisyoncuları kooperatifi örnek gösterilebilir. Bu oluşum bir toplum sağlığı kliniği modelidir ve sağlık hizmet sunucuları ile göçmen aileleri arasında organizatör görevi üstlenen aracı bir kuruluştur. Bu kooperatif, yeni Kanada vatandaşları için tercüme hizmeti, sağlık sistemi servis hizmeti, kültürel bilgilendirme hizmeti gibi çeşitli alanlarda faaliyet göstermekte ve uygun servis sağlayıcılarıyla göçmenler arasında etkili iletişim bağları kurmaktadır (**Girard, 2008, s. 12**).

İspanya'da sağlık kooperatiflerinde iki basamaklı bir yapı vardır. Bunlardan ilki, "**Ayrılmaz Bir Sağlık Kooperatif Sistemi**" olarak adlandırılmaktadır. Bu basamaktaki sağlık kooperatiflerini inceleyecek olursak, Barselona'da tüketiciler bünyesindeki sağlık kooperatifi olarak hizmet vermekte olup, bir hastaneye sahiptir ve 170.000 üyesi bulunmaktadır.

Barselona'da 5.000 doktorun oluşturduğu bir işçi kooperatifi, sağlık tesisleri işletmektedir ve bir sağlık sigortası şirketini bünyesinde barındırmaktadır. 20.000 doktorun kurduğu diğer üçüncü sağlık kooperatifi ise kendi bünyesinde sigorta şirketi aracılığıyla ülke genelinde hizmet sunmaktadır. Aynı zamanda bu kooperatif, İspanya genelinde kamuya açık olmayan alanlarda, hastane ve klinikleri de içinde barındıran geniş bir sağlık ağına sahiptir. İkinci yapı, yukarıda anlatılan üç kooperatif tarafından 1989 yılında oluşturulan Espriu vakfı (**Foundation**)'dır (**Toro, 2008, s. 9**).

İkinci yapıya diğer bir örnek ise, Mondragon kooperatifleridir. Zaragoza'da 1942 yılında açılan teknik mühendislik okulundan 1952 yılında mezun olan beş genç mühendis, Bask bölgesinin ilk ve en büyük endüstriyel kooperatifini 1956 yılında kurarak Mondragon İşçi Üretim Kooperatifçiliği'nin temellerini atmışlardır (**Turan, 1997**).

ABD'de tüketicilerin sahip olduğu sağlık hizmeti sunan kuruluşlardan çalışanların sahip olduğu evde bakım hizmeti sağlayıcı kooperatiflere; satın alma ve ortak hizmet kooperatiflerine kadar çeşitli alan ve tiplerde çok sayıda sağlık kooperatifi bulunmaktadır. Ülkede doğrudan sağlık hizmeti sunucusu 13 sağlık kooperatifi vardır (**Girard, 2008, s. 11**).

Kayda değer büyüklükte olan Grup Sağlık Kooperatifi, ortaklarca yönetilen, bakım ve kapsamayı koordine eden kâr amacı gütmeyen sağlık sistemine sahiptir.

1947 yılında kurulan bu kooperatif Washington ve Kuzey Idaho'da 600.000 'den fazla kişiye sağlık hizmeti sunmaktadır (<https://www.ghc.org/html/public/about>).

2009 yılında yapılan bir ankete katılım sağlayan ve tüketicilerin sahip olduğu 2 sağlık kooperatifi klinikleri, eczaneleri ve hastaneleri de yönetmektedir. Tüketicilerin sahip olduğu bu kooperatifler, 637,549 ortağa ve yaklaşık 945 hekim statüsünde çalışanı bünyesinde barındırmaktadır.

Öte yandan bakıldığında, **ABD**'deki başlangıçta kooperatif olarak işletilen bu kooperatifler ile türdeş olan birkaç sağlık kooperatifi ise, rekabet ve sağlık hizmeti sunumunda sürekli olarak artış

gösteren yüksek hizmet maliyetleri sebebiyle birleştirilmiş ya da ticari şirketlere devredilmiştir. Sektördeki çalışanlar tarafından kurulan sağlık kooperatifleri, ilk aşamada evde bakım hizmeti sunma amacıyla geliştirilmiş bir model olmuştur.

Bu durum, beraberinde düşük ücretleri, az seviyede faydayı ve az eğitimi içeren zayıf çalışma koşullarını getirmiştir. ABD'deki sayıları üç olan evde bakım kooperatifleri (**Cooperative Home Care Associates, Manos Home Care, and Cooperative Care**) 1560 kişiyi istihdam etmekte ve yerel veya bölgesel olarak daha küçük çaplı çalışmaktadırlar. Bu sağlık kooperatifleri aracılığıyla, ev temizliği, yemek hazırlama ve personel bakımı gibi destekleyici hizmetler sağlanmaktadır (**Girard, 2008, s. 12**).

Kaiser Permanente otuz yedi hastanesinde ve altı yüz tıbbi bürosunda bulunan dokuz milyondan fazla üyesi ve yüz yetmiş bin çalışanıyla (**17 bin tıp doktoru 49 bin hemşire de dahil olmak üzere**) birlikte ABD'de dokuz eyalette hizmet vermektedir.

Kuruluş ilk olarak 2004-2010 yılları arasında Kaiser Permanente HealthConnect adını verdiği devasa bir elektronik sağlık kayıt sistemini oluşturmuştur.

Sistemin ilk pilot çalışması 2004-2006 yılları arasında en küçük bölgelerden biri olan Hawaii'de uygulanmıştır. Sistemin ülke genelinde yayılma süreci en büyük bölgelerden biri olan Güney Kaliforniya'da 2008 yılında yürürlüğe konulması ile başlamış ve 2010 yılına kadar tüm bölgelerde uygulamaya konulmuştur. 2012 yılında yaklaşık 4,3 milyon hasta sistemin kişisel sağlık kaydı bölümü My Health Manager'ı yüz milyondan fazla kez kullanarak 3 milyona yakın randevu ayarlamış ve yaklaşık 12 milyon reçete doldurmuştur. Kaiser permanente 2003 yılının başında geliştirdiği sağlık sistemine olan farklı bakış açısıyla, hastaların ve sağlık hizmeti sunucularının sağlık sistemini nasıl yorumladıkları ve sistemle nasıl bağ kurdukları konusunda önemli bir değişiklik yaratmıştır.

Bu yeni zihniyetin en önemli parçasını "Merkez olarak ev" ilkesi oluşturuyordu. Bu ilkeye göre sağlık hizmeti sunucularının yaptığı iş, hastalar neredelerse ve ne zaman isterlerse onlara orada ve o zaman hizmet sunmaktır.

Yapılan çok sayıda araştırma ve ölçümler, hem hastalar hem sağlık hizmeti sunucular göz önüne alındığında, daha kolay iletişim kurulması ve daha doğru bilgilerin verilmesinin sağlık hizmeti kalitesini arttırdığını göstermektedir.

Kaiser Permanente çalışanları, hasta kayıtlarına, geçmiş testlere ve tedavileri sırasındaki yaşanan sürece ulaşabildiklerinden gereksiz yere yapılacak olan tekrar testlerinin önemli ölçüde azaltmıştır. Başlangıçta yaşanan değişime karşı olan direnç ve değişimin beraberinde getireceği karmaşıklığın yarattığı korkular son bularak doktorlar, hemşireler ve hastalar yeni sistemin hayatlarını kolaylaştırdıklarını belirtmişlerdir.

Sistemi uygulamaya geçmesi sürecinde belli bir oranda fazla çalışsalar da doktorlar yaptıkları işten daha memnun kaldıklarını, idari angaryalarla uğraşmak yerine hastalara yardım etmeye daha fazla vakit ayırdıklarını dile getirmişlerdir.

Sonuç olarak Kaiser Permanente halihazırda bulunan ABD'nin devlete ait olmayan en büyük ve en iyi elektronik kayıt sistemidir (**Sutton & Rao, 2014, s. 59-61**).

Kamunun payının giderek azaldığı sağlık hizmetlerinde halkların bireysel sorumlulukları arttırılmış olup farklı girişim modelleriyle ve yeni bakış açılarıyla sağlığa dair ihtiyaçlarının giderilmesi amaçlanmış ve sağlık kooperatifleri bu anlamda bir alternatif olarak değerlendirilmiştir.

Bu sayede sağlık kooperatifleri, ortakları tarafından yönetilen, başta ortaklar olmak üzere ihtiyaç sahiplerine hizmet eden, kâr amacı gütmeyen, mevcut ekonomik sistemde kendi kendini finanse ederek yüksek cirolarla büyük ölçeklere ulaşabilmiş örneklerin olduğu, güven temelli bir model

olarak gelişmiş ülkelerin sağlık sistemlerinde yerini almıştır (GTB, 2012).

Kooperatifçilik sektörü ile ilgili olarak yapılan açıklamalar ve yer verilen örnek ülke uygulamaları ışığında; kooperatiflerin gerek yarattıkları istihdam gerekse ekonomik etkinlikleri ile aslında gelişmiş pazar ekonomilerinde önemli yer tuttukları görülmektedir.

Diğer taraftan, “**üçüncü sektör**” olarak da nitelendirilen kooperatiflerin, topluma ve çevreye saygılı, sürdürülebilir bir işletme anlayışına sahip oldukları görülmektedir. Ayrıca kooperatifler, gelir dağılımında adaletin sağlanmasına olan katkılarıyla diğer işletme türlerinden ayrılmaktadırlar.

Bu doğrultuda, piyasa ekonomisinin hâkim olduğu pek çok gelişmiş ülkede, kooperatiflerin gelişmesini destekleyen ve teşvik eden yasal ve kurumsal düzenlemeler yapılmıştır ve yapılmaya devam edilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

Girard, J.-P. (2008). Health Care Co-operatives in the USA and Canada. C. Leviten Reid içinde, The Role of Co-operatives in Health Care National and International Perspectives (s. 11-14). Centre for the Study of Co-operatives University of Saskatchewan.

Girard, J.-P. (2008). Health Co-operatives around the World: Some Basic Information. C. Leviten Reid içinde, The Role of Co-operatives in Health Care National and International Perspectives. Centre for the Study of Co-operatives University of Saskatchewan.

GTB. (2012). Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı. Ankara: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü.

ICA,Euricse. (2013). Exploring The Co-Operative Economy. International Co-Operative Alliance, Euricse.

IHCO, 2013, International Health Cooperative Organization. www.coop.org/ihco/

Kitajama, N., & Takato, M. (2008). Health Co-Operatives in Japan and the Nagano Health Co-Operative. C. Leviten Reid içinde, The Role of Co-operatives in Health Care National and International Perspectives (s. 5-9). Centre for the Study of Co-operatives University of Saskatchewan.

Rohan, S. (2003). Opportunities For Co-Operative Health Provision In Rural, Remote and Northern Aboriginal Communities. CCA.

Sutton, R., & Rao, H. (2014). Scaling Up Excellence. Crown Business.

Toro, J. (2008). Health Co-operatives in Spain: An Overview. C. Leviten Reid içinde, The Role of Co-operatives in Health Care National and International Perspectives (s. 9-11). Centre for the Study of Co-operatives University of Saskatchewan.

Turan, N. (1997). Bölgesel Kalkınma İçin İnsan Merkezli Yaklaşımın Başarılı Bir Örneği Olarak Mondragon İşçi Üretim Kooperatifleri. Kooperatif Dünyası Dergisi(319).

www.coop.org/coop/statistics.html

<http://www.coopscanada.coop/en/orphan/Health-Care-Co-ops>

<https://www.ghc.org/html/public/about>

NAİMA'NIN GÖZÜNDEN GENÇ OSMAN'IN KATLI

Mert Can ERDOĞAN*

Naima, Halep doğumlu bir Osmanlı vatandaşıdır. İstanbul'da divan katipliği yapmıştır. Amcazade Hüseyin Paşa'nın himayesinde bulunmuştur. ¹

Osmanlı devletinin ilk resmi tarih yazıcısıdır. Naima 18. yüzyılda vakanüvislik görevi yapmıştır.

Görev süresi 1699-1703 yılları arasındır. ² Vakanüvislik adında bir mesleğin bu dönemde oluşturulması bir tesadüf değil ihtiyaç gereği oluşturulduğunu dönemin şartlarından çıkartabiliriz.

Naima'nın tarihçiliği hakkında, yazılan makaleler ve kendi yazdığı eserinden anlıyoruz ki devlet idaresinin doğal şartlar gereği bazı bozulmalar yaşadığını bize aktarıyor. ³

Naima Tarihi Osmanlı'nın sonun başlangıcı diyebileceğimiz bir dönemde kaleme alınan önemli bir kaynak kitaptır. Yazarı Mustafa Naima kendi dönemini ve bir önceki dönemi inceleme şansı bulmuş bir tarihçidir. Eserinde, İbn Haldun'dan etkilendiği görmekteyiz.

Bu yönü ile Naima eserlerinde sosyal meselelere yer verip, yangınları, et satış fiyatlarındaki artışları konu ettiği gibi, Amasya 'da yapılmış olan çeşmeye kadar zengin bir içerikle bize dönemini anlatmaktadır. ⁴

Bu dönemde tımar sisteminin ve devlet bürokrasisinin bozulması 18. yüzyılda yazılı olarak eleştirilmiştir. Devlet bir savunma refleksiyle tarih yazıcılığı mesleğini kendi bünyesine bağlayarak bozulmaları devletlerin doğasında olan bir durum gibi göstermek istemiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda görülen bu bozulmalar diğer devletlerde de görülmüştür. 18. yüzyıla gelindiğinde merkezi devlet yalnızca iç güvelik değil dışarıdan gelecek saldırılara karşı koyma

---

* **Araştırma Görevlisi, Kırıkkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.**
historianturk@gmail.com

1) Mehmet İpşirli, TDVİA, Cilt 32, 2006, s.316.

2) İsmail Özçelik, Devlet-i Aliyye'nin Kamusal Düzeni ve Kurumları Ders Notları, s.16

3) Bkz. Kasım BOLAT, NAİMA'YA GÖRE DEVLET ADAMLARI ARASINDA MUHALEFET, Tarih Okulu Sonbahar-Kış 2012, Sayı 13.

4) Zafer Söğüt, Günümüze Ulaşmayan İstanbul Yapıları (Naima Tarihi Verilerine Göre Bir İnceleme), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2010, s.3.

konusunda da eyaletlerindeki bu güçlere karşı verdiği mücadelede onların silahlı güçlerinin yardımını talep etmek zorunda kalmıştır.

Eyaletlerdeki isyanların merkezde dört padişahın zorla tahttan indirilmesiyle aynı zamana denk düşmesi, merkezi elit arasındaki gruplaşmanın değişmekte olduğuna işaret eder. Naima ve selefleri bu olayları sıradan olaylar gibi göstermişlerdir.

Taht değişikliğine giden toplumsal, dolayısıyla insani boyutun üzerini örtmekteydiler.

Bu bağlamda, 17. yüzyıl Osmanlı kaynaklarının sultanların tahttan uzaklaştırılmasını nasıl değerlendirdiklerine bakmak aydınlatıcı olabilir.

Örneğin, Sultan İbrahim'in tahttan indirilmesi (1058/1648) konusunda sıralanan gerçekler arasında, talihsiz sultanın doğum günüyle çakıştığı söylenen kötü kehanetler gibi eskatolojik ve doğal olgularla karşılaşmaktayız.⁵

Naima'nın nücum ilmini bildiği ve ona inandığı bilinmektedir.⁶ Tarih yazarlarında olması gerken yedi özellik sayar ve birside ilmi nücum hakkında bilgi edinmek olduğunu belirtir. Bu özelliğinden olacak 1622 yılındaki Genç Osman'ın öldürülmesi hadisesini de Sultan İbrahim'in tahttan indirilmesine benzer şekilde anlatır ve normalleştirir.

Kitabının ikinci cildinde anlattığı Genç Osman'ın katlini şu başlığı atarak başlatır "**Rüya-i Padişah**".

İçeri ve taşra halkının ihtilafı-ı akvalinden padişah mütehayyir olup gitmek emrinde tereddüd üzere iken bir gice hazreti fahri alem sallallahu teala aleyhi ve sellem'i rüyada görürler.

Kendi taht üzerinde tilavet ederkengelip elinden Mushaf'ı ve eğininden cebe ve cevşenini alıpbir sille ururlar. Tahtından yıkılıp, min bad kalkıp mübarek kademi şeriflerine yüz sürmeğe say ederler müyesser olamaz. Bu rüyayı hail, dağdağa endazı padişahı derya dil olup, evvela Hoca Ömer Efendi'ye söylerler, hoca tabir edipHaccı şerife olan niyetinde terki tereddüd için sureti tevbihtir, rüyada ayağına yüz sürmek müyesser olamadı ise inşaallah teala Merkadi münevverlerine yüz sürersiz dedi.

Bu tabirden padişaha gına gelmeyip, azizi vakt Üsküdari Mahmud Efendi'ye varıp, tabir etirirler. Anlar bu vech tabir ederler ki Kelamı Kadim hükmü şeri şerifedir ve cebe alemleri vucuddur.

Padişahı İslama lazımdır ki tevbe vü inabeti kendilere hemdem edineler. Padişah ziyade müteessir olup, merkadi kibar ziyaretine teveccüh eylerler.⁷

Rüyanın anlatıldığı kısımda padişahın hacca niyetli olduğu ama kararsız kaldığı bu yüzden gördüğü rüyayı birkaç kişiye tabir ettirerek nihayi sonuca vardığını görüyoruz. Kabe'yi ziyaret etmesinin yani farz olan Hac görevinin yapılması isteniyor şeklinde yorumlanır.

Bundan sonra Sultan Osman'nın Ebi Eyyup Ensari ziyaretinden bahsedilir. *Mahı recebin evvelinde Ebi Eyyub Ensari ziyaretine varıp kurban lazım geldikte mukaddema koyun ve sığır tedarük olunmayp ol anda bostancılara koyun ve sığır getirin dediler.*

Bi vakit hele koyun bulunup, amma sığır bulunmamakla hemen şehir kapılarında ve Karagümrük'te buldukları arabaların öküzlerini sürüp boğazladılar, sahipleri feryad ede gördü, müfid olmayıp her birine bub bahası kadar akçe verdiler.

İnkisar ile beddua etmelerine sebeb oldu. Ve cuma günü Sultan Selim Cami'ine namaza çıkıp

5) Rifa'at Ali Abou El Haj, *Modern Devletin Doğası*, Çev. Oktay Özel – Canay Şahin, 2000, s.78.

6) Mehmet İpşirli, a.g.m., s.318.

7) Naima Mustafa Efendi, *Tarih-i Na'ima*, Haz. Mehmet İpşirli, 2007, s.478.

halkın gözüne mehib görünmek için peleng penbe misal azim penbeli kaba giyip garib heykelde göründü.

Recebin sekizinde otaklar geçirmeye kadirga yanaşip memur olanlar dahi çadırların geçirmek ferman olunmuş idi. Şeyhülislam padişaha süreti fetva gönderip padişahlara hac lazım değildir, yerinde oturup adl eylemek evladır.

Caiz ki bir fitne zuhur eyleye deyü Üsküdari Mahmud Efendi dahi nushu pend edip söylemiş idi, define mecal olmadı. Müneccimbaşı Mehmed Çelebi ki ol asrın mahiri idi, ahkamı nücumunda ramazana erişmemek iktiza eder derdi, vakıa öylece zuhur etti.⁸

Eyyub Ensari hazretleri ziyaret edilir ve namazdan sonra kurban kestirilmek lazım geldiğinden ve sığırda tedarik edemediklerinden hemen koyun bulundu fakat sığır bulunamıyor.

Sığır sahipleri feryad ederek beddua etmişlerdir. Bu uğursuzluklar kitapta sıralanmıştır.

Bu olaylar sırasıyla anlatılırken Şeyhülislam padişaha fetva süretini göndermiştir. Padişahlara hac lazım değildir diyen yazılı belge gelmiştir. Bu sırada yeiçeriler ve sipahiler arasında kaynamalar ve hamurdanmalar başlamıştır.

Yeniçeri ve sipah mahı muzburun yedinci günü bir yere gelip meşveret ettiler. Padişahın bu tarikla Hicaz'a gitmesi mücerred bizden irazu nefrete mebni gayri mucibi yoktur. Nizamı alem için padişahlar haccı şerifi terk edegelmışlerdir.

Düşman zuhuru ve adanın şerü şuru ihtimali var iken Memaliki Mahrusayı koyup gitmek hatadır, bu kardan feragat olunmak gerekir deyü söyleştiler.⁹

Yeniçeriler kendi aralarında konuşarak şöyleştiklerini aktarır bize Naima ve sonuna ekler **“Filhal alem ayağa kalkt”**. Yeniçeriler Padişahlarının Anadolu yakasına geçmesini istemezler ve padişahı alikoymaya yönelik tavırları netleşir. Naima bu olayları yorumlamadan anlatır.

Çün padişah, yeniçeri ve sipah cemiyetin ve hoca efendinin sarayı garetin işitti, cemiyeti asker nedir deyü sual buyurdukta kul taifesi padişahın Anadolu'ya geçtiğine kail değildir. Ve hoca efendi ile Darüssade ağaları nefy olunsunlar deyü tebliğ haber ettiklerinde padişah padişah buyurdular ki varın söylen Kabe'ye gitmekten feragat ettim. Amma anları mansıblarından bile ref etmem. Ulema gelip söyledikte yarın görelim dediler çün akşam erişti, ol gece yeniçeri odalarında bir haber şayi oldu ki padişah cümle bostancıları getirip cebehaneden silah evzi eyledi.¹⁰

Yeniçerilerin arasında tekrar bir söylenti başladı ve bu sefer kendi canlarına kastedileceğini söylentisi idi.

Yeniçeriler bürokrakların katline ferman alırlar ve bunların cürmü nedir ? denildiğinde padişahı sefere tahrik cevabını verdiler. *Ulema izam kulun arzı halini padişah nazarına getirip vaki hali ilam ettiklerinde katli talep olunan adamları vermem deyü buyurdular. Ulema tekrar rica eyleyip ehveni şerreyn ihityarı lazımdır, verilmezse dahi ziyade şerrü fesada bais olur. Zararı amdan zararı has tercih oluna gelmiştir dediler. Müfid olmadı ve siz mukayyed olman anlar başsız askerdir, tiz dağılır deyü buyurdular. Ulema ve vüzera tekrar ikdam ve nush ile niyaz edip tekrar rica eylediler. Ve kul taifesi cemiyet ettiklerinde istediklerin alırlar ecdadı izamımızdan ala gelmişlerdir mukaddemce olmak evladirdediler.*

Padişah gazaba gelip bu fitne erbabını siz tahrik etmişe benzersiz gibi, evvel sizi kırarım badehu anları. Ol taifenin tedarükü görülmüştür deyü bunları redd edecek cümlesi hamuş oldular.¹¹

8) Naima Mustafa Efendi, a.g.m., s.479.

9) Naima Mustafa Efendi, a.g.m., s.479.

10) Naima Mustafa Efendi, a.g.m., s.481.

11) Naima Mustafa Efendi, a.g.m., s.482.

18 yaşındaki genç padişah tecrübeli bir devlet adamı yeteneği göstererek kimin yeniçerileri ayaklandırdığını anlamıştır. Genç Osman iradeli bir tavır sergilemiş cesaret gerektiren bir karar almıştır. İlmiye sınıfı ve seyfiye sınıfı ittifak kurmuşlardır. *Divan-hane önünde perdelerin ipini kesip, kubbeden aşağı adam indirip gördülerki Sultan Mustafa Han minder üzre oturur iken cariye ayağ üzre durur. Bunlar önünde yer öpüp Padişahım taşrada asker size muntazırdır dediklerinde padişah bunlara cevap vermeyip su istedi. Derler ki habishanede üç gün kapanıp yemek ve su verilmezdi. Bادهu Sultan Mustafa'yı kubbe üzerinden taşra çıkardılar ve müftinin atına bindirdiler. Lakin kemali zafından atta oturmak mümkün olmadı. Yine indirip arz odasına kodular.*¹² Bu sırada Genç Osman geri adım atmak için bazı uygulamalarda bulundu çünkü askerlere güç yetiremeyeceğini anlamış olmalı. Fakat yeniçeriler ve sipahiler Sultan Mustafa'yı kurtarıp başa geçirirlerse minnet borcuyla kendi aleyhlerinde bir politika izlemeyeceklerini düşünüyor olabilirler. Saray basıldı yeniçeriler tarafından Sultan Osman kaçmak isterken Bostancıbaşı Mehmed Ağa, Ağa kapısına gitmeyi teklif ediyor ama Sultan Osman bu ayaklanmanın altında ulema ve sipahilerinde olduğunu düşünmüş ve haklıdırda. Sultan Osman yakalanır ve Ortacami'ye getirilir. *Sultan Osman yolda Orta Cami'ne giderken halk araba etrafına üşüp kimi yenini ve kimi eteğini içeri bırakıp ihsan ümidiyle ke ennehu nişane verdi. Osman Han hazretleri Şimdi tedbir nedir? Deyü Hüseyin Paşa ve Bostancı başı Mehmed Ağa ile meşveret eyleyip Üsküdar'a geçelim varıp Bursa'da oturalım bizi isteyen gelir.*¹³ Bu sırada bazı bürokratlar katledilir ve arbede sırasında Sultan Genç Osman'da başından yaralanır. Naima'nın anlattığı bu bölümler durdurulamaz bir güç konumunda olan yeniçerilerin her zamanki hareketleri gibi bahsedilir. Laftan sözden anlamayan yeniçeriler üst akıl olan ulema ile birleşerek kendi çıkarlarına ters düşen bazı politikaları padişahların canlarını alarak yürürlükten kaldırmışlardır. Bu hırs ve güç hareketi ülkedeki kaosu artırmıştır.

Naima olayları anlatırken bu ana kadar tenkit etmemiştir. Naima, aynı zamanda resmi tarih ideolojisini tarih alanına taşımakla yükümlüydü. Kendi yazdığı eserin başında da yüz karası Karlofça Antlaşması'nı açıklamak yenilir yutulur hale getirmek için Hz. Muhammed'in (S.A.V.) Hudeybiye Barışı ile karşılaştırmıştı. Bu Genç Osman'ın hunharca katledilişi resmi tarihe uygun olarak anlatılmıştır.¹⁴ Sultan Mustafa'nın validesi Sultan Osman bu olaydan sağ kurtulursa sizden ve bizden kimseyi sağ bırakmaz diyerek Genç Osman'ın ölüm emrini vermiştir. *Hüseyin Paşa'yı dahi tutup bile götürelim derken ellerinden kurtulup firar eyledi. Ardından erişip kılıç üşürdüler, iki kat zırh giymiş tesir etmedi. Bilahare sinirleyüp sakalar karhanesi önünde öldürdüler. Sultan Mustafa Han tahta çıkarılır. Sultan Osman ağalara hitab edip bilmezlik ile size cefa ettim ise afv eylesen, siz etmen. Dün sabah padişahı cihan idim. Şimdi üryan kaldım. Merhamet edip halimden ibret alın. Dünya size dahi kalmaz. Kangı padişahın kulları padişahlarına bu ihaneti ettiler deyü suznak sözler söyleyip halkı zari zari ağlattı. Turnacı başı keçesinde olan dülbend makramayı çıkarıp padişahım pakçedir, mübarek başınızı sarın deyü verdi. Almak istemeyip sonra aldı sarındı. Bu esnada Davud Paşa gelip yanınca cebeci başı bidin elinde kemend merhumun üzerine kemend attı*¹⁵. Sultan Osman'a kement atılır fakat geri vaz geçilir Sultan Osman benide Mustafa gibi hapis edin der. Aynı gün Sultan Osman'ın bulunduğu camide Sultan Mustafa adına hutbe okundu.

Sultan Osman arabaya bindirilir ve Yedikule'ye götürülür. Naima bu bölümde yoruma başlar ve şahsında Sultan Osmanı kurumsal devleti temsil eder, Davud Paşa, kethüdası ve cebeci başını devletin uğradığı aksaklık gibi anlatır. Davud Paşa ve yanındakilerin katletme girişimleri ilk girişimde başarısız olur. Devlet bu sıkıntılara ister şahsi ister kurumsal olarak elinden geleni yapmıştır. Şehadeti Sultan Osman Han der Yedikule adlı başlıkla Genç Osman'ın son anlatılmıştır.

Padişahı saraya ilettikten sonra Davud Paşa ve Yeniçeri Ağası Derviş Ağa Orta-cami'e gelip Sultan Osman Han'ı bir bazar arabasına koyup, su başı kethüdası olan Kelender Uğrusu'nu bile

12) Naima Mustafa Efendi, a.g.m., s.483.

13) Naima Mustafa Efendi, a.g.m., s.485.

14) İsmail Özçelik, a.g.e., s.16.

15) Naima Mustafa Efendi, a.g.m., s.490.

bindirdiler. Ve azim cemiyet ile Yedikule'ye götürdüler. Bu ruzı dehşet enduzda olan cemiyet bir tarihte görülmemiştir. Asker dağıldıktan sonra Davud Paşa ve kethüdası Ömer Ağa ve cebeci başı birkaç evbaş ile kulede kalıp kapıyı kapadıp Sultan Osman'ı katle mübaşeret ettiklerinde Osman Han dilaver yiğit idi, bunları zebun etti. Bilahere cebeci başı dedikleri bi din kemend atıp Kelender Uğrusu melunu dahi hayaların sıkmakla zebun edip ol mahalde teslimi ruh eyledi. Cebeci başı nişane için kulağın kesip valideye getirdi. Hayf sad hayf ki Al-i Osman padişahlarından birine böyle cevdü cefa ve hakaret olmamış iken bu mazluma bu vechile gardu hiyanet ettiler. Zalike takdirul azizil alim didei basireti açp ibret alacak mahaldir. Davud Paşa'nın merhumu katle hucumu ne idi? Bu üç gün içinde halkın şutum ile ızharı gayzu adaveti ne idi? Bu ahval bir tarihte olmuş ve işidilmiş değildi. Fa tebiru ya üil ebsar ol gece Sultan Osman cenazesi Yeni Saray'a nakl ettiler. Ertesi vüzera ve ulema cem olup namazın kılıp pederleri Sultan Ahmed Han türbesinde defn ettiler. Şuarai vakitten bazıları sadece tabir ile mersiyegune birkaç beyti hüzün engiz inşad etmişti. Ktaib Çelebi Fezleke'de tahrir etmekle bu mahalde dahi tahrir olunması münasib görüldü.

Naima Efendi, bu görülmemiş olayı En'am suresi 96. ayet ile destekler **"İşte bütün bunlar aziz ve alim Allah'ın takdiridir."** diyerek İbn Haldun'un devletler doğar, büyür ve ölümler tezinden hareketle açıklayarak gidişatın takdir gereği olduğu beyan edilmek istenir. Naima kitabının diğer bölümlerinde olduğu gibi şiirler ve atasözleri ile destekler yazdıklarını burdada sonuna bir mersiye ekler.

*Bir şahı alişan iken şahı cihana kıydılar
Gayretlü genç arslan iken şahı cihana kıydılar
Hükmetmeğe kadir iken emri Hakk'a nazır iken
Hac etmeğe hazır iken şahı cihana kıydılar.*

II.Osman'ın yukarıda bahsedilen yeni bir ordu kurmak tasavvurunun ötesinde çok kapsamlı ve milli bir ıslahat programını yürürlüğe koymayı düşündüğü iddiası ise 19. Yüzyılda Mizancı Murad ve 20. Yüzyılda da İ. Hami Danişmend tarafından ortaya atılmıştır.

Şeyhülislamın kızıyla evlenerek Kanuni'den beri süren bir geleneği bozan II.Osman'ın yeni bir ordu oluşturma planı konusunda dönemin kaynakları söz birliği halinde olmakla birlikte, eski kanunları kaldırıp yeni kanunlar tedvin etmek, kıyafet değişikliği, baskenti Anadolu'ya nakletmek ve ilmiye sınıfına devlet işlerinden el çektirmek gibi milli ve laik bir devlet kurmaya yönelik tasarılarının bulunduğu iddiası aynı kaynaklardan çıkarılmış, sağlam mesnedi olmayan bir iddiadır.¹⁶

Yeniçeriler ilk defa bir padişahı öldürerek tahtan indirmişlerdir. Yeniçerilerin ellerine mavi kan bulaşmıştır. Mavi kandan kasıt hanedana ait yani asil bir kandır. Bu olaydan sonra seyfiye sınıfı ve ilmiye sınıfı ittifak kurarak sürekli isyan etmişlerdir. Edirne vakası ve Çırağan baskını bunlara örnektir.

Abaza Mehmed Paşa, Erzurum'un yanında civar sancaklarda da egemenliğini kurmaya ve vergi toplamaya başladı. II. Osman'ın kanını dava ederek hem yeniçerilere hemde merkezi hükümete karşı çıkmıştır.¹⁷

Öte yandan başa geçen padişahların genelde küçük yaşta ya da akli bakımdan dengesiz kişiler olmasından yararlanarak saray ve harem halkı ile ittifaklar kurdular.

Merkezi otorite bozuldu padişahlar ilk dönemdeki padişahlar gibi otoriter ve etkin değildiler artık. Köprülüler dönemi bürokrasinin padişahın önüne geçtiğinin bir örneğidir.

16) Mehmet Öz, *Kanun-ı Kadimin Peşinde*, Dergah Yayınları, 2015, s. 136.

17) Mehmet Öz, a.g.e., s.138.

KALEM VE KILIÇ SAHİBİ SULTAN: YAVUZ SULTAN SELİM

Gökhan GÖKMEN*

Osmanlı Devleti, Türk tarihi içinde nüfuz sahibi padişahlar yönetiminde büyüme ve gelişme kaydederek dünyanın en büyük devletlerinden biri haline gelmiştir.

Her yüzyılda askerî, mimarî, ilmî ve kültürel açıdan büyük gelişmeler yaşanmış ve halkın refah düzeyi artırılmaya çalışılmıştır.

Bütün bu yüzyıllar içerisinde XVI. yüzyıl her bakımdan Osmanlı Devleti'nin altın çağıdır.

Osmanlı tahtında bu yüzyıllarda II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman, Sultan II. Selim, Sultan III. Murat ve Sultan III. Mehmet bulunmuştur.

Bu bakımdan burada bu yüzyılın en önemli padişahlarından biri olan Yavuz Sultan Selim'in siyasi yapıyı güçlendirmek, buna paralel olarak da bilimde ve sanatta ilerleme ve yükselme göstermek, bu bağlamda askeri ve siyasi açıdan mücadele içinde olduğu devletlere ilmî açıdan galebe çalmak hususunda kaleme aldığı Divânı'nda, ikili devlet ilişkilerindeki siyasî ve ilmî önemi görebilmekteyiz.

Yavuz Sultan Selim, hükümdarlığı kısa sürse de **(1512-1520)** bu hükümdarlık dönemine çok önemli zaferler sığdırmıştır. İran, Kürdistan, Suriye ve Mısır onun zamanında Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti altına girmiştir.

Siyaset ve kültür alanında dedesi Fatih'in İstanbul'u dünyanın kültür merkezi haline getirmek için gösterdiği çabaları uygulamaya azmetmiştir.

Tebriz ve Kahire'yi aldığıında yüzlerce sanatkârı İstanbul'a göndermiştir. İstanbul'da sanatkârları ve âlimleri himaye etmiştir. Bu sebeple Yavuz Sultan Selim döneminde Anadolu'da yetişen şairlerin sayısında artış olduğu gibi, Osmanlı saray çevresine özellikle Safevi ve Timurlu bölgelerinden katılanlar da olmuştur.

Şair Sultan Selim üzerinde büyük İran şairlerinden Hâfız, Sa'dî, Selmân ve Câmî'nin çok tesirleri görülür.

---

* Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Kırıkkale, gkhgkm@gmail.com

Fakat Yavuz Sultan Selim'in kaleme aldığı dîvânı, diğer şairlerin şiirleriyle boy ölçüşebilecek niteliktedir.

Siyasal mücadelelere rağmen Osmanlı coğrafyası dışındaki Herat ve Tebriz başta olmak üzere İran ve Orta Asya'daki merkezlerle kültürel alışveriş devam etmiştir. Siyasi mücadele içindeki devlet ilişkileri çerçevesinde bu bakımdan bir etkileşim içerisinde olmanın, o devletlerin ilmî ve kültürel ilişkilerine de tesir edebileceğini bizlere göstermektedir. Nitekim bu bağlamda Yavuz Sultan Selim etkili Farsça şiirler yazdığı gibi, siyasi mücadeleye giriştiği Şah İsmail ve diğer siyasi rakibi Memlûk sultanı Kansu Gavrî de Türkçe şiirler söyleyerek bu etkileşimin önemini karşılıklı konumunu bizlere göstermektedir.

Yavuz Sultan Selim

Osmanlı Devleti'nin 9. hükümdarı olan Yavuz Sultan Selim, 875/1469 yılında dünyaya gelmiştir. Babası II. Bayezid, annesi Dulkadiroğlu Alaüddeve'nin kızı Ayşe Hatun'dur.

918/1512 yılında babasının yerine geçerek ve kardeşlerinin siyasi rekabetlerini ortadan kaldırarak tahta oturmuş ve Şarkta büyük fetihler elde etmiştir.

Sekiz yıl süren hükümdarlığı baştan sona zaferlerle doludur. İran, Kürdistan, Suriye ve Mısır onun zamanında Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti altına girmiştir. 926/1520 yılında 51 yaşında iken vefat etmiştir.

Kılıcına olduğu kadar kalemine de sahip ve hâkim olan Yavuz Sultan Selim, âlim ve edipleri seven, Doğu dillerinden Arapça ve özellikle de Farsçaya tam manası ile vâkıf bir hükümdardır.

Kendi el yazısı ile yazdığı Farsça manzumeleri, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'nde bulunmaktadır.

Yavuz Sultan Selim, hem Farsça hem de Türkçe şiir söyleyebiliyordu. Farsça Divân'ı 1306 yılında İstanbul'da basılmış olup, 1904 tarihinde de Alman İmparatoru II. Wilhelm'in emri ile Paul Horn tarafından Berlin'de yeniden neşredilmiştir.

Yavuz Sultan Selim'in Farsça Şiirleri Hakkında

XVI. yüzyılın güçlü hükümdarı Yavuz Sultan Selim aynı zamanda oldukça içli şiirler yazmasıyla da kendini göstermiştir. Şâir sıfatıyla ne derece ince ruhlu olduğunu, yansıttığı her duygusunda onun hükümdar olmak haysiyetiyle birleşen şahsiyetinde görebiliriz. Türkçe ve Farsça şiirler okumuş ve yazmıştır ancak şiirlerini çoğunlukla Farsça kaleme almıştır.

Bu şiirlerle bir yandan Farsça ve edebi bilgilere dair bilgisini, öte yandan edebiyat yeteneğini ortaya koymuştur. Yazmış olduğu şiirlerden Fars edebiyatının ünlü şairlerini ve şiirlerini çok iyi tanıdığını anlıyoruz.

Bu şairler arasında özellikle Hâfız ve Câmî'ye nazire şiirler yazmış olduğunu da hatırlatırız.

Yavuz Sultan Selim'in Farsça şiirlerinin yer aldığı pek çok yazma eser bulunmaktadır. Aşağıda Türkiye kütüphanelerinde rastladığımız Yavuz Sultan Selim'in Farsça şiirlerini içeren yazma nüshaları sıralıyoruz.

Atıf Efendi, Atıf Efendi, 2078, 64 Vr.

Kayseri Rşd., Raşid Efendi, 1289, 13b-66a Vr.

Millet, Ali Emiri Farsi, 324, 80 Vr.

Nuruosmaniye, 3827, 73 Vr.

Süleymaniye, Esad Efendi, 3422, 1-48 Vr.

Süleymaniye, Fatih, 3830, 30 Vr.

Süleymaniye, Hacı Mahmud Ef., 3630, 65 Vr.

Süleymaniye, Halet Efendi, 065, 64 Vr.

Süleymaniye, Halet Efendi, 154, 251 Vr.

Süleymaniye, Halet Efendi, 778, 94-147 Vr.

Süleymaniye, Lala İsmail, 449, 38 Vr.

Süleymaniye, Lala İsmail, 450, 78 Vr.

Süleymaniye, Lala İsmail, 512, 163-242 Vr.

Süleymaniye, Reşid Efendi, 762, 57 Vr.

Süleymaniye, Zühdü Bey, 214, 252 Vr.

Topkapı, Revan Köşkü, 737, 42 Vr.

Bunun dışında Yavuz Sultan Selim'in şiirleri bir kez 1306/1888-89 yılında İstanbul'da (*İstanbul: Şirket-i Mürettebiye Matbaası, 1306, 96 s.*), bir kez 1094 yılında Berlin'de (*Berlin: Devlet Matbaası, 1904. 132 s.*) ve bir kez de 1390 yılında Tahran'da basılmıştır. Berlin'de yapılan oldukça süslü ve kaliteli baskı Paul Horn tarafından tenkitli metin olarak hazırlanmıştır. Daha sonra Tahran'da yapılan baskıda da Paul Horn'un hazırladığı metin esas alınmıştır.

Yavuz Sultan Selim'in Farsça şiirlerini içeren divanı Ali Nihad Tarlan tarafından Türkçeye de çevrilmiş ve 1946 yılında basılmıştır. (*Yavuz Sultan Selim, Yavuz Sultan Selim Divanı, çev. Ali Nihad Tarlan, İstanbul: Ahmed Halit Kitabevi, 1946, 320 s.*)

Kaynakça

Bursalı Mehmed Tahir, **Osmanlı Müellifleri**, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1333.

Feridun Emecen, "Selim I", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 36, 2009, s. 407-414.

Franz Babinger, **Osmanlı Tarih ve Yazarları Eserleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, çev. Coşkun Üçok, Ankara, 2000.

Mustafa Çetin Varlık, "Çaldıran Savaşı", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 8, 1993, s. 193-195.

Sultan Selîm, **Dîvân-i Belâgat-unvân-i Sultân Selîm Hân-i Evvel**, haz. Paul Horn, Matbaa-i Devleti, Berlin 1904.

Şeyh Vasfî, **Bârîka-Yavuz Sultan Selim'in Farsça Seçme Şiirleri ve Türkçe Tercümelei**, haz. Gökhan Gökmen, Büyüyen Ay Yayınları, İstanbul, 2015.

Yavuz Sultan Selim, **Yavuz Sultan Selim Divanı**, çev. Ali Nihad Tarlan, İstanbul: Ahmed Halit Kitabevi, 1946.

YEREL YÖNETİM ve MERKEZİ YÖNETİM

Merve Sevim ÖZDEMİR*

A. Yerel Yönetim

1 - Yerel Yönetim¹ Tanımı

Ulusal sınırlar çerçevesinde değişik büyüklüklerdeki topluluklarda yaşayan insanların ortak, yaşadığı çevreyle alakalı ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçları karşılamak amacıyla hukuk düzeni yoluyla kurulmuş olan anayasal kuruluşlara yerel yönetimler denir. Merkezi yönetimin yerine getirdiği kamusal sorumluluk ve yetkilerin kamu birimlerine veya özel sektöre aktarılmasıdır. Hizmet talep edenlere daha yakın olan yerel yönetimlerdir. Kamuda iyi yönetim biçimlerinden biri yerinden yönetimdir. Vatandaşlara sunulacak hizmet konusunda onlarında katılımını alır. Bu nedenle merkezi yönetime oranla daha demokratiktir.

2- Yerel Yönetim Özellikleri

- Seçimle iş başına gelen karar ve yürütme organları olur.
- Özerklikleri vardır.
- *Tüzel kişilik*²leri vardır.
- Merkezi yönetim tarafından yapılan idari vesayet³ denetimine tabidir.
- Yerel yönetimin kendine ait bütçesi vardır.

Devletin sınırları içerisinde yerleşmiş insan topluluklarının çevresel ve ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla belirlenmiş bir hukuk düzeni çerçevesinde oluşturulmuş anayasal kuruluşlara yerel yönetimler denir. Kısaca özetlemek gerekirse yerel yönetimlerin bazı özellikleri vardır. Tüzel kişiliklerinin olması, ayrı bir bütçe ve mal varlığına sahip olmaları, seçimle görevine başlayan karar organlarının olması ve sınırlı da olsa özerkliğe sahip olmaları yerel yönetimlerin başlıca sayılabilecek özellikleridir.

*Başkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü 2018 Mezunue-mail: mervesevim94@gmail.com

1) Türkiye tarihinde yerel yönetimlere bakıldığında Batılı toplumdaki gibi uzun, zengin, köklü bir geçmiş görülemez. Türkiye'de modern anlamda yerel yönetimlerin 19. yüzyılda ortaya çıktığı bilinmektedir.

2) Hukuk bakımından birçok kişinin ya da malın topluluğundan doğan ve artık tek bir kişi sayılan varlıktır.

3) Anayasanın 123 üncü maddesinde belirli olan yerel yönetimlerin kuruluş amaçlarına ters düşmeyecek şekilde, yasaların öngördüğü çerçevede merkezi yönetimin denetimine tabi tutulurlar.

3 - Yerel Yönetim Türleri

Yerel yönetim kavramı iki farklı türe ayrılır. Bu türler; siyasi yerinden yönetim ve idari yerinden yönetimdir.

a. Siyasi Yerinden Yönetim

Siyasi yerinden yönetim yetkileri en geniş olan yönetim türüdür. Politik güç, merkezi yönetimler ve yerel yönetimler arasında bölüşülür. Bu sistemde güç tek bir merkezde toplanmaz, çeşitli birimler arasında yayılır. Federal devletlerde kültürel, ekonomik ve siyasi sorunların çözümü olmuştur. Bu kurumlara, *federalizm*⁴de olduğu gibi anayasayla gelen egemenlik statü tanınmamıştır.

b. İdari Yerinden Yönetim

Yürütmeye ilişkin yetkilerin yerel yönetimler tarafından kullanımı açısından ele alınır. Yerel nitelikteki kamu hizmetleri; ticari, ekonomik, eğitimsel ve kültürel işlevlerin merkezi yönetimin dışında bulunan kamu tüzel kişiliklerince yürütülmesi olarak anlam kazanır. Bu kamu tüzel kişilikleri, belirli bir coğrafi bölgede yaşayan toplulukları ya da eğitim, ticaret, sanayi veya kültür gibi hizmetleri temsil edebilirler. Bu nedenle idari yerinden yönetimler iki türe ayrılır. Bunlar; hizmet yönünden yerinden yönetimler ve yer yönünden yerinden yönetimlerdir. İdari yerinden yönetim ilkesiyle ortaya çıkan kuruluşlar bazı özerk haklara sahiptir.

i. Hizmet yönünden yerinden yönetim

Merkez dışında bağımsız örgütlerce yerine getirilen bazı kamu hizmetleri vardır. Bu örgütler merkezde olsa bile merkez dışında da faaliyet gösterebildiği için hizmet yönünden yerinden yönetimlere dâhil edilir. Bu ifade kullanılırken coğrafi koşullar ele alınmaz. Hizmet yönünden yerinden yönetimlere örnek olarak; üniversiteler, barolar, ticaret ve sanayi odaları, Türkiye Odalar Borsalar Birliği ve Kamu İktisadi Teşebbüsleri gösterilebilir.

ii. Yer yönünden yerinden yönetim

Aynı yerde yaşayan topluluğa ortak ve yerel nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak için, kendi organlarını kurma konusunda özerklik verilir. Merkezden ayrı mal varlığına sahiptirler. Azda olsa bağımsız gelir kaynakları ve özel bütçeleri vardır. Yer yönünden yerinden yönetimlerde coğrafya göz önünde bulundurulur, çünkü belli bir bölgede yaşayan insanların ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşan bir yönetimdir. Mahalli müşterek ihtiyaçlara hizmet edilir. Yer yönünden yerinden yönetimlere örnek olarak; belediyeler, köy yönetimleri verilebilir.

4 - Yetki Genişletmesi

Merkezde toplanmış olan yetki, merkezden uzakta bir örgüte aktarılabilir. Dikkat edilmesi gereken nokta, bu yetkinin merkez adına kullanılmasıdır. Yetki yayılması ya da yetki devri olarak da kullanılmaktadır. Yetki genişletmesi, genellikle yerel yönetime daha uygun olan *üniter devlet*⁵lerde görülür. Merkezi kuruluşların bazı etkinliklerini, taşrada kurdukları örgütler yoluyla yürütmeleri, yetki genişletmeye dayanır. Yetki genişletmenin özünde, merkezden yönetim sonucunda doğabilecek kimi sakıncaları gidermek için, merkezi yönetimin denetiminde olan birimlere bazı yetkilerin devredilmesi yatar.

5 - Gerçek Yerinden Yönetim

Genellikle federal devlet yapılanmasına uygun bir yerel yönetim terimidir. Yasalar gereğince oluşturulmuş yönetim organlarının yasaların belirlediği şekilde merkeze bırakılmış işlevlerden

4) İki ya da daha fazla devletin ayrı olarak bağımsız olmalarıyla beraber gönüllü katılımlarıyla tek bir devlet durumunda birleşmelerini gösteren siyasal birliktir.

5) Yasama, yürütme, yargı organları tektir. Devlet ve devleti oluşturan tüm organlar bütün ve bölünmez bir yapıdadır.

başka işlevleri görebilmesi için hukuki, mali ve siyasi yetkilere sahip olmasına gerçek yerinden yönetim denir. Yetki genişletmesine ve gerçek yerinden yönetime dayanan yönetim birimleri mutlaka yetkilerini merkezin izni ve iradesiyle kullanırlar.

B. Merkezi Yönetim

1 - Merkezi Yönetim Tanımı

Merkezden yönetimde, idarenin topluma sunacağı hizmetler devletin merkezinden ve tek elden yürütülür. Bu yönetim biçiminde devletin amacı, kendi toprak bütünlüğü içerisinde yaşayan insanların toplu olarak ihtiyaçlarını karşılamaktır. Tüm ülke düzeyinde idarî hizmetleri tek merkezde yürütmek düşünölemeyeceğinden, merkezdeki yetkililerin yanı sıra tüm ülkeye yayılmış bir teşkilâta da ihtiyaç vardır. Merkezi yönetime bağılı iller, ilçeler, bucaklar ve taşra örgütleri mevcuttur.

2 - Merkezi Yönetim Özellikleri

- Bütün devlet hizmetleri devlet merkezinden yürütülür. Devlet yönetiminde birliğin oluşmasında önemlidir.
- Başkentten başlayarak ülkenin en küçük birimlerine kadar ulaşan örgütleri vardır. Bunlar ülkenin birlik ve bütünlüğünü korumada yardımcıdır.
- Plan ve programlar merkezde yapılır. Ülkenin geneli için yapılacak planlamalarda hizmetin dengeli dağılımını sağlar. Hizmet bölgelere dengeli dağıldığı için hizmetten yararlanmada bölgesel farklılıklar en aza indirilir.
- Bütün yetki ve sorumluluk merkezdedir. Devletin yönetiminin güçlü olmasını sağlar.
- Kamu hizmetlerinin ilerleyebilmesi için gerekli olan uzman, yetkili kişilerin görevlerini yapmak üzere temini ve bölgeler arasında dağılımında rahatlık sağlar.
- Kararlar birden fazla makamın katılımıyla alınır, bu durum kırtasiyecilik ve bürokratik engellerin çoğalmasına neden olur. Kararlar hızlı alınamaz.
- Yerel yönetimlere oranla merkezi yönetimler demokratik değildir. Kararların alınmasında halkın söz sahibi olmasına imkân tanınmaz.

Kaynakça

- <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/107774>
- <http://notoku.com/merkezden-yonetim-yerinden-yonetim-ilkeleri/>
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Yerel_y%C3%B6netim
- <http://www.bilgielmasi.com>
- http://www.ekodialog.com/kamu_yonetimi/yerinden_yonetim_idari_cografi.html
- <http://www.canaktan.org/politika/kurum-devyonetimi/yerinden-yon.htm>
- <https://www.makaleler.com/yetki-devri-yetki-genisligi-ve-yerinden-yonetim>
- <http://www.nedir.com/t%C3%BCzel-ki%C5%9Fi>
- <https://www.turkcebilgi.com>

ÜYEMİZ PROF.DR. İSMAİL CEVAT GERAY'I YİTİRDİK

Nail TAN

Türk Kooperatifçilik Kurumunun eski üyelerinden (*Üye No: 379, Üyelik Tarihi: 1968*), Ankara Üniversitesi SBF ve Mersin Üniversitesi İİBF Emekli Öğretim Üyesi, SBF Dekanı (*1977-1982*) **Prof. Dr. İsmail Cevat Geray**, kalp rahatsızlığı sebebiyle tedavi gördüğü Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Cebeci Kalp Merkezinde 23 Temmuz 2018 Pazartesi günü hayata gözlerini yumdu. Cenazesi, 24 Temmuz 2018 Salı günü SBF'deki anma töreninin ardından Kocatepe Camisi'nde kılınan ikindi ve cenaze namazları sonrası Cebeci Asri Mezarlığı'nda toprağa verildi. Aynı akşam, üyesi bulunduğu Mülkiyeliler Birliğinde de bir anma toplantısı düzenlendi.

Türkiye'nin tanınmış şehircilik, kamu yönetimi ve kooperatifçilik uzmanlarından **Prof. Dr. İsmail Cevat Geray**, 23 Mayıs 1930 tarihinde İstanbul'da dünyaya geldi. Babası Bnb. Ahmet Kâzım Geray, annesi ise Tefrika Hanım'dır. Yüksek öğrenimini Ankara Üniversitesi SBF'de İdari Bölümde tamamladı (*1953*). Bursa ve İstanbul Valiliklerinde maiyet memuru olarak staj yaptı (*1953-1956*). 1956 yılı başında Gündoğmuş ilçesi kaymakamlığına atandı. Üç ay sonra SBF Şehircilik Kürsüsü asistanlığını kazandığından bu görevinden ayrıldı. New York Üniversitesinde şehircilik, mahallî idareler ve konut üretimi konularında incelemelerde bulundu (*1957-1959*). "*Şehir Planlamasının Başlıca Tatbik Vasıtaları*" konulu doktora tezini başarıyla savunarak Dr. unvanını aldı (*1960*). Vatan görevini, yedek subay olarak Genelkurmay Tercüme Bürosunda tamamladı (*1961-1962*). Eskiden üniversitelerde doçent ve profesör olmak için de tez hazırlamak gerekiyordu. Bu çerçevede, "*Toplum Kalkınması Deneme Çalışmaları/Bünyan Örneği*" konulu tezini hazırlarken DPT Sosyal Planlama Dairesinde de toplum kalkınması ve şehircilik alanlarında danışmanlık yapılmaktaydı (*1963-1967*). "*Planlı Dönemde Köye Yönelik Çalışmalar*" konulu profesörlük tezini de başarıyla tamamlayarak 1973 yılından itibaren prof. unvanıyla derslerini sürdürdü.

Prof. unvanını alınca önünde daha geniş imkânlar açıldı. İmar ve İskân Bakanlığında Müsteşar ve Müşavir/Danışman olarak bir süre hizmet verdi (*1974-1975*). Ardından SBF Basın Yayın Yüksek Okulu Müdürlüğüne (*1976*), ertesi yıl da SBF Dekanlığına seçildi (*1977*). Dekanlık görevi 1982 Eylül'ünde sona erdi. 1983'te başına tatsız bir olay geldi. 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu uygulanarak üniversitedeki görevinden uzaklaştırıldı. 1983-1990 yılları arasındaki yedi yıllık devrede Kent Koop adlı kuruluşta danışmanlık (*1983-1989*) ve Türkent Genel Müdürü (*1989-*

1990) olarak uzmanlık alanında devlete, millilete hizmetlerine devam etti. 1990'da Danıştay kararıyla üniversitedeki görevine döndü. SBF'de 1996 yılına kadar derslerini sürdürdü. Aynı yıl Mersin Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü öğretim üyeliğine geçti. Bölüm Başkanı seçildi. Bu görevdeyken 1999 yılında emekliye ayrıldı. Ankara'ya döndü. Ankara'da SBF'de bazı dersler vererek mesleğiyle bağıni ölünceye kadar sürdürdü.

Rahmetli Geray, Ankara ve Mersin Üniversitelerindeki kadrolu görevlerinin yanı sıra İstanbul Üniversitesi, Gazi, ODTÜ, KTÜ ve TODAİE'de de şehircilik, kentleşme politikası, mahallî idareler, mahallî idareler maliyesi, Türkiye'nin toplumsal yapısı, kooperatifçilik, halk eğitimi ve kırsal kalkınma konularında dersler verdi, seminerler yönetti. Çok sayıda millî ve milletlerarası sempozyum ve kongreye katılarak bildiriler sundu.

Makaleleri, İngilizce yurt dışı dergilerinin yanı sıra Türkiye'de de SBF Dergisi, Mimarlık, Amme İdaresi Dergisi, AÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, Mülkiyeler Birliğı Dergisi, İdarecinin Sesi Dergisi, İller ve Belediyeler Dergisi, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Hacibektaş Dergisi ile başta Cumhuriyet olmak üzere birçok gazetede yayımlandı.

Başlıca kitapları şunlardır: Şehir Planlamasının Başlıca Tatbik Vasıtaları (1960), Belediye Başkanları Hakkında Bir İnceleme (R. Keleş ile, 1962), Halk Eğitime Giriş (1970), Türkiye'de Kentleşme (Şenyapılı, Talas, Kıray, Keleş, Çapar ile 1971), Kent Toprakları (Kıray, Tekeli, Sönmez, Ulas, İlal, İnkaya ile 1973), Şehircilik, Sorunlar, Uygulama ve Politika (Yavuz, Keleş ile 1978), Kooperatifçilik Temel Bilgileri (1985), Belediyecilik Eğitimi (C. Hamamcı ve d., 1994), Büyükşehir ve İlçe Belediyeleri Araştırması (Keleş, Hamamcı ve d., 1994), Kent Topraklarının Kamuya Kazandırılması (Keleş, Hamamcı, Emre ve Mengi ile 1999), Belediye Kurulmasında Uygulanacak Ölçütler ve Yöntem (2000).

İyi derecede İngilizce biliyordu.

Rahmetli Geray, Türk Kooperatifçilik Kurumunda SBF'de Doç.Dr. iken 27 Nisan 1968-10 Nisan 1969 tarihleri arasında bir yıl kadar Genel Kurul kararıyla Haysiyet Divanı/Onur Kurulu üyeliğı görevinde bulundu.

20-23 Aralık 1976 tarihleri arasında Ankara'da DSİ Konferans Salonu'nda düzenlenen VIII. Türk Kooperatifçilik Kongresi'nde Prof. Dr. unvanıyla şu bildiriye sunarak aktif olarak kurum çalışmalarına katılmıştır: "Üretim Kooperatiflerinin Türkiye'nin Ekonomik ve Sosyal Kalkınmasındaki Rolü."

Ayrıca, fırsat buldukça Karınca dergisine de makale göndermiştir. Şu yazıları gibi:

"Toplum Kalkınması Pilot Bölge Çalışmalarına Toplu Bir Bakış", Karınca, S 329, 5/1964, s.20-23.

"Sendika Önderleri İçin Kooperatifçilik Eğitimi", Karınca, S 37, 12/1967, s.34.

Haluk, Damla ve Kırayhan adlarında üç evladı bulunmaktadır.

TODAİE'de 1972-1973 yıllarında öğretmenliğini de yapmış olan Kurumumuz eski üyesi, Türkiye'nin önemli kooperatifçilerinden **Prof.Dr. İsmail Cevat Geray**'ı saygıyla anıyoruz.

Ruhu şad olsun!

KURUMUMUZ ÜYESİ

MUSTAFA CEYLAN'IN ARDINDAN

Nail TAN

Türk Kooperatifçilik Kurumunun eski üyelerinden (Üye No: 689, Üyelik Tarihi: 27 Ocak 1981), Karınca dergisinin yazarlarından, şair ve edebiyat araştırmacısı kimliğiyle tanınan, “**Gülce Edebiyat Akımı**”nın kurucusu ve yayımcı (E) Makine Mühendisi Mustafa Ceylan yaşadığı Antalya’da geçirdiği bir kalp krizi sonucu 5 Temmuz 2018 Perşembe günü hayata gözlerini yumdu. Cenazesi, 6 Temmuz 2018 Cuma günü memleketi Ankara’nın Elmadağ ilçesine getirilerek Tepebaşı Camisi’nde kılınan Cuma ve cenaze namazları sonrasında ilçe mezarlığında toprağa verildi.

Rahmetli Ceylan 25 Ocak 1952 tarihinde Ankara Elmadağ’da doğdu. Babası Mehmet Ceylan, annesi ise Emine Hanım’dır. Halk şairi, destancı, Ahmet Remzi Ceylan amcasıdır. Anneannesi Miyase Hanım ise düşünür türkcüsü ve cenaze ağıtçısıdır.

İlkokul (*Merkez İlkokulu 1964*) ve ortaokulu (*Atabarut Ortaokulu 1967*) Elmadağ’da okudu. İlçede lise olmadığı için orta öğrenimini Başkent Lisesinde tamamladı (*1970*). Aynı yıl evlendi. Gündüz çalışıp gece okuyarak Ankara Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi Makine Bölümünü bitirerek makine mühendisi oldu (*1975*). 1972 yılında Elmadağ Belediyesinde çalışmaya başlamıştı. İşçi, memur, şef, müdür, daire başkanı, Başbakanlık Müşaviri, Belediye başkan yardımcısı, il müdür yardımcısı gibi kamu kuruluşlarında çeşitli görevlerde bulunarak Antalya Köy Hizmetlerinde mühendis iken emekliye ayrılıp Antalya’ya yerleşti (*1998*). Emekli olduktan sonra kendisini tamamen kültür ve sanat çalışmalarına verdi.

Edebiyatın şiir dalına ilgi duydu. Bu ilginin kaynağında, amcası ve anneannesi bulunmaktadır. Ortaokul sıralarında iken şiir yazmaya başladı. İlk şiiri Ankara’da Adalet gazetesinde yayımlandığında (*1965*) henüz 13 yaşındaydı. Lise öğrenimi için Ankara merkeze geldiğinde dönemin ünlü şair ve yazarlarından Ârif Nihat Asya, Necip Fazıl Kısakürek, Ahmet Muhip Dıranas, Mehmet Kaplan ve Ahmet Tufan Şentürk’le tanışma fırsatını yakaladı. Onlardan öğrendikleriyle çalışmalarını sürdürdü. Yüksek öğrenim ve sonrasında şiirlerini Türk Edebiyatı, Çağrı, Kemalist Ülkü, Gülpınar, Size, Antoloji, Yesevî, Yalaka, Güllük ve Karınca dergilerinde yayımlandı. Ayrıca,

şiiir ve yazıları Adalet, Tasvir, Hürriyet, Hergün, Tercüman, Sabah, Son Havadis, Tasvir, Bizim Anadolu, Bizim Elmadağ, Ülke ve Gündem gazetelerinde yer aldı. Kırkı aşkın şiiri TSM, ve THM formlarında bestelendi. Bazı şiir ve yazılarında Ozan Ceylan, Ozan Menderes ve Cımbız Adam takma adlarını kullandığı görüldü.

Şiir dışında araştırma, anı/hatıra, roman türlerinde de kitaplar yazdı. Şiir tahlili yapmaya önem verdi. Yayımcılığa da yöneldi. Kemalist Atılım ve Yalaka dergilerinin genel yayın müdürlüğünü yaptı. Bizim Elmadağ ve Ülke gazetelerini çıkardı. Öldüğünde, Antalya'da Güllük e-Dergiyi ve Ceylan Şiir Tahlilleri adlı aylık bülteni yayımlamaktaydı. Radyo Güllük'ün de sahibiydi.

“Gülce Edebiyat Akımı”nı kurup yaymaya çalıştıysa da başarılı olamadı. Ancak, ödül ve plaket zenginiydi denilebilir. Aldığı ödüller içinde Folklor Araştırmaları Kurumunun 2000 yılı Türk Folkloruna Hizmet Ödülü önemlidir. İlçesinin folklorunu incelediği için verilmiştir.

Hayata gözlerini yumduğunda 45 kitaba imzasını atmış, büyük bir başarıya ulaşmıştı. Sihirbaz Sultanlar ile Şahbaz Sultanlar adlı kitaplarının baskı hazırlığı içindeydi. Kitaplarının bir bölümü tür ve ilk baskı yıllarına göre şöyle sıralanabilir:

Şiir: Kırat Geliyor (*Ozan Menderes adıyla*, 1973), Ezan Susmaz (1974), Yaralı Ceylan (1986), Yandı Bu Gönüm (1987), Bir Şarkısın Antalya (1994), Paşa Gönüm (2005), Ceylan Yüreğim (2008),...Yanardağ Fıskırması (2010), Kaşgarlı Mahmut'un Kardeşiyim (2013).

Anı/Hatıra: Armağan 1: Anılar Koridoru Sarıveliler (*A. Tufan Şentürk'le*, 2000).

Araştırma/İnceleme: Tarihi ve Folkloruyla Elmadağ (1983), İlçemiz ve Köylerimiz (1989), Seymen Ruhu (1992), Her Yönüyle Yenimahalle (1995), Bayramlar Haftalar Günler (1996), Ahmet Tufan Şentürk: Hayatı, Sanatı, Eserleri (1997), Tahir Kutsi Makal: Hayatı, Sanatı, Eserleri (1998), Destanlaşan Köylü İsa Kayacan (1999), Sultan Şaire: Toprak Ana Güzide Taranoğlu (2000), Halil Soyuer: Hayatı, Sanatı, Şiirleri (2001), Armağan II: Ahmet Tufan Şentürk İçin Ne Dediler? (*A.T. Şentürk'le*, 2002), Lale Şairi Abdullah Satoğlu: Hayatı, Sanatı, Eserleri (2003), Gülende'nin Beşiği/Halk Ozanı Muharrem Yazıcıoğlu'nun Şiirsel Yolculuğu (2005), Kapadokya Güneşleri (2010), Türk Dünyası Efsaneleri(*Gülce şiir türleriyle*, 2011), Burdur Efsaneleri (*Gülce şiir türleriyle*, 2012), Öldürülen 101 Şair (2013).

Antoloji/Seçki: Güllük/Antoloji (2006), Güllük/Antoloji (2007).

Türk Kooperatifçilik Kurumu dışında İLESAM, Ülkü Ocakları, Genç Ülkücüler Teşkilatı, Kamu Kuruluşları Basını Derneği, Antalya Güllük Derneği gibi STK'lerde üyelik ve yöneticilik yaptı. Elmadağ ilçesinden bir dönem İl Genel Meclisi Üyesi seçildi. İl Daimi Encümen üyeliği yaptı. Türk Kooperatifçilik Kurumuna üye olduğu 1981 yılında Afet İşleri Genel Müdürlüğünde Daire Başkanıydı. MHP ve DYP'de aktif siyasete atıldı. Hatta 12 Mart ve 12 Eylül sonrası bir süre cezaevinde kaldı. Yargılandı, beraat etti.

Gülay Birinci ile evliliğinden üç evladı (**Oğlu Ceyhan Ceylan, kızları Arzu Gökçe ve Pınar Sarp**) bulunmaktadır.

Mustafa Ceylan, Türk Kooperatifçilik Kurumunun, sanat yoluyla kooperatifçilik düşüncesini, sevgisini yurda yayma yolunda çalışan, şairler şölenlerine katılan eski bir üyesiydi. 1998 yılında emekli olup Antalya'ya yerleştikten sonra Kurumla ilişkisi ne yazık ki kesildi. Ancak, bir araya geldiğimizde teker teker bütün kooperatifçi hocalarımızı (*Demirci, Er, Aykaç, Arıcı gibi*) sorardı. Özüne, sözüne güvenilen, vefalı bir insandı. Şair dostlarına ilgisini hiç esirgemedi. Parasını harcayıp **TKK** üyesi bazı dostları hakkında (*Ahmet Tufan Şentürk, Güzide Taranoğlu, Tahir Kutsi Makal, Halil Soyuer ve İsa Kayacan gibi*) kitaplar yayımladı. Mekânı cennet olsun!

